Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 январдан чиқа бошлаган

№ 243 (8. 185) ◆ 1992 йил ◆ 10 декабрь, пайшанба ◆ Нархи 3 сўм

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Республика «Маҳалла» хайрия жамғармаси Қашқадарё вилоят бўлимининг таъсис қурултойи бўлиб ўтди.

● «Шўртангаз» конлари бошқармасида ишга туширилган янги қурилмада бир кеча-кундузда 2 миллион куб метр газ олтингугуртдан тозаланиб, қуритилмоқда.

● Ўзбекистон ва Франция ички ишлар маҳкамалари жиноятчиликка қарши курашишда ўзаро ҳамкорлик қилишга келишдилар.

● Андижон вилоятининг Чинобод қўрғонида янги автовокзал фойдаланишга топширилди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Россия халқ депутатларининг VII съезди Президент Борис Ельцин томонидан ҳукумат бошлиғи лавозимига тавсия этилган Егор Гайдар номзодини қўллаб-қувватламади. Егор Гайдарга 486 депутат қарши, 467 депутат эса ёқлаб овоз берди.

● Туркманистон ҳукумати ўз пул ишлаб чиқариш саройини очиш тўғрисида қарор қабул қилди. Республикада келгуси йил охирида миллий валюта — манатни муомалага киритиш мўлжалланмоқда.

● «Жигули» енгил автомашиналарининг нархи яна ошди. Эндиликда «ВАЗ-1111» 890 минг, «ВАЗ-21099» эса 3 миллион 590 минг сўм туради.

ХОРИЖДА

● Япония Россия Курил оролларига эркин иқтисодий зона мақомини беришга қарор қилганлиги муносабати билан расмий норозилик билдирди.

● Хорижий ахборот агентликларининг хабар қилишларича, Афғонистон пойтахтидаги вазият ғоят кескинлашиб кетган. Мамлакат мудофаа вазири Аҳмад Шоҳ Маъсуд қамоққа олинганлиги хабар қилинади. Мувақкат Президент Бурхониддин Раббонийнинг ҳозир қаердалиги номаълум.

● Яқинда улкан астероид Ердан 3 миллион километр узоқликда учиб ўтган. Ҳали бирон марта фазовий жисм курраи заминимизга бунчалик яқинлашмаган эди.

* *Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ўн биринчи сессиясида*

УН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ҚЕНГАШИНИНГ УН БИРИНЧИ СЕССИЯСИ ТУҒРИСИДА

АХБОРОТ

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн биринчи сессияси 9 декабрь куни Тошкентда ўз ишини давом эттирди. Мажлисни Олий Кенгаш Раиси **Ш. М. Йўлдошев** бошқарди.

Кун тартибидаги навбатдаги масалаларни муҳокама қилишга киришишдан олдин раислик қилувчи Тожикистон делегациясининг раҳбари, шу республика Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари **Х. Ҳидиралиевга** сўз беради. Делегация раҳбари Тожикистон қонун чиқарувчи олий органининг Ўзбекистон Олий Кенгашига Мурожаатномасини ўқиб беради. Унда Тожикистонга тинчликпарвар кучларни киритиш илтимос қилинган.

Тожикистон Олий Кенгаши Мурожаатномасини муҳокама қилишда халқ ноиблари **Ҳ. Э. Бердиев, Э. Х. Сафаров, Ж. Ҳамидов, С. Р. Сафарова** қатнашдилар.

Шу масала юзасидан сессияда Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. А. Каримов** сўзлади.

Ўзбек ва тожик халқларининг кўп асрлик мустаҳкам қардошлик ришталари боғлаб турганини таъкидлаган, Ҳаётий муҳим, қийин пайтларда бир-бирига ёрдам бериш зарур. Ўзбекистон қардош халққа ёрдам беришга тайёрдир, қўшни республикадаги можаро сиёсий усуллар билан ҳал этилиши керак.

Олий Кенгаш Тожикистон ҳудудида тинчлик ўрнатиш вазифасини бажариш учун бир батальондан иборат ҳарбий қисмни МДҲ Бирлашган Қуролли Кучлари Бош қўмондони ихтиёрига юбориш мумкин, деб ҳисоблади.

Олий Кенгаш кун тартибига киритилган навбатдаги масалаларни муҳокама қилишга ўтиб, Ўзбекистон Республикаси билан Украина давлатлараро муносабатларининг асослари, улар ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги Шартномани тасдиқлади.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири **А. М. Мутaлов** жорий йилда Ўзбекистон Республикаси халқ хўжалигини ривожлантиришнинг кутилаётган якунлари ва Давлат бюджетининг ижроси ҳамда 1993 йилда Ўзбекистон Республикаси иқтисодиётини ривожлантириш ва Давлат бюджетининг асосий параметрлари тўғрисида ахборот берди.

Шу масала юзасидан қарор қабул қилинди.

Халқ ноиблари ташқи ишлар вазири **У. А. Абдураззоқовнинг** Ўзбекистон Республикасининг халқаро муносабатларини ривожлантириш тўғрисидаги ахборотини тингладилар.

Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетининг раиси **Э. Х. Халилов** ҳокимиятнинг конституциявий идораларини қўриқлаш тўғрисидаги Қонун лойиҳаси ҳақида маъруза қилди.

Олий Кенгаш бу Қонунни қабул қилди.

Сўнгра Олий Кенгаш иқтисодий ислохот, бюджет сиёсати ва ўзини-ўзи бошқариш комитетининг раиси **Э. Н. Хўжаевнинг** маърузасини тинглаб, хўжалик жамиятлари ва ширкатлари тўғрисидаги, аудиторлик фаолияти ҳақидаги, гаровга қўйиш тўғрисидаги, биржалар ва биржа фаолияти ҳақидаги Қонуннинг 32-моддасига ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги, Ўзбекистон Республикаси фуқароларидан, ажнабий фуқаролардан ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан олинадиган даромад солиғи тўғрисидаги ҳамда корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисидаги қонунларга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги, Давлат божи тўғрисидаги, бир марта олинадиган йиғим ҳақидаги, транспорт воситаларига солинадиган солиқ тўғрисидаги қонунларни қабул қилди.

Республика прокурори **Б. М. Мустафоевнинг** ахбороти юзасидан прокуратура тўғрисидаги Қонун иккинчи ўқишда қабул қилинди. Прокуратура ходимларининг тоифа даражалари, рағбатлантириш ва интизомий масъулияти тўғрисидаги Низом тасдиқланди. Ички ишлар идораларининг жазони ўташ жойларидан озод қилинган шахсларни маъмурий назорат қилиш тўғрисидаги ва Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қонунлар қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикасининг Ўзбекистон Республикаси маъмурий ҳуқуқбузарлик кодексида ва жиноят кодексида кўзда тутилган жарима миқдорини қайта ҳисоблаш тартиби ҳақидаги, жиноят кодекси ва маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодекснинг айрим моддаларини қўллаш тартиби ҳақидаги, шунингдек, сурункали алкоголизм ёки гиёҳвандлик касалига учраганларни мажбурий равишда даволаш ҳақидаги айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

Сессия котибиятининг раҳбари **С. Аҳмадқулов** ноибларга сессия номига келган мактублар ва телеграммалар ҳақида сўзлаб берди.

Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги Қонун иккинчи ўқишда қабул қилинди.

Олий суд таркибига ўзгартишлар киритилди.

Соғлиқни сақлаш, аёллар, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш ишлари комитетининг раиси **Ҳ. М. Усмонованинг** ахбороти юзасидан парламент бола ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенцияни тасдиқлади.

Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги таркибига кирган давлатларнинг раҳбарлари 1992 йил 9 октябрда Бишкек шаҳрида имзолаган депортация қилинган шахслар, халқлар [illegible] ҳуқуқларини тиклаш [illegible] битимини ва Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги таркибига кирган [illegible] битимни, шунингдек, [illegible] мани ҳам сессия тасдиқлади:

Олий Кенгаш Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонларини, Олий Кенгаш Раёсатининг қарорларини тасдиқлади.

Сессия ўз ишини давом эттирмоқда.

Сессия залида.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг 1992 йил ноябрь ойида Хўжанд шаҳрида бўлиб ўтган XVI сессиясининг Тожикистон заминида тинчлик ва хотиржамликни таъминлаш, ҳокимият ва бошқарувнинг конституциявий идораларини тиклаш, издан чиққан халқ хўжалигини йўлга солишга қаратилган тадбирлар қабул қилиш, қочоқларни доимий яшаш жойларига қайтаришга доир қарорларини қўллаб-қувватлаб:

1. Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг янги раҳбарияти (И. Раҳмонов), республика ҳукумати (А. Абдуллажонов) жамиятнинг барча қатламларига таяниб, Тожикистондаги соғлом кучларни жипслаштириш, ички сиёсий вазиятни барқарорлаштириш, низоли масалаларни тинч музокаралар йўли билан ҳал этиш, аҳолини бунёдкорлик меҳнатига қайтариш учун зарур шарт-шароит яратиб берадилар, деб умид билдиради.

2. Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати, республика ҳукумати қардош тожик халқига ёрдам кўрсатиш учун юборилаётган кучларнинг хавфсизлигини таъминлайди, деб ишонч изҳор этади.

3. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Бирлашган қуролли кучларининг Бош қўмондонлиги ихтиёрига Тожикистон Республикаси ҳудудида тинчликни таъминлаш муддаосини бажариш учун бир батальон ҳарбий аскар юбориш мумкин деб ҳисоблайди.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасига ушбу қарорни бажариш билан боғлиқ барча ташкилий масалаларни илдамлик билан ҳал этишни топширади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси

Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 9 декабрь.

ТОЖИКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИГА

МУРОЖААТНОМАСИ

Муҳтарам халқ ноиблари!

XVI сессияга йиғилган Тожикистон Республикаси халқ ноиблари республиканинг тақдири учун ўзларининг тарихий масъулиятини англаб, биродаркушлик урушини қоралаб ва тожиклар диёрида яна тинчлик ва осойишталик ўрнатилишини қатъий ёқлаб, ички сиёсий вазиятни барқарорлаштириш учун негиз яратдилар.

Ушбу сессияда қонуннинг бедодлик устидан тантана қилганлиги, жамиятни ҳаяжонга солиб турган ҳар қандай ижтимоий-сиёсий муаммоларни амалдаги Конституция асосида ҳал этишга қайтилганлиги Тожикистон Республикаси Олий Кенгаши ишининг энг асосий ютуғи бўлди.

Тинчлик йўли оғир ва машаққатли бўлишини тушуниб турибмиз. Айни вақтда бизнинг бошимизга тушган фожиа инсонлар ҳаётига, халқ тақдирига, ер юзида тинчлик ва омонликка бепарво қарамайдиган ҳар бир кишининг юрагига қайғу солаётганини ҳам биламиз. Тожикистонда МДҲда қатнашувчи давлатларнинг, аввало Россия Федерацияси, Қозоғистон Республикаси, Ўзбекистон Республикаси, Қирғизистон Республикасининг маънавий ва моддий ёрдами ҳамда мададини ҳамиша ҳис этиб ва юксак қадрлаб келганмиз.

Анъанавий ва тарихий дўстлигимиз, ҳамкорлигимиз ва ўзаро ёрдам ришталарининг мустаҳкамлиги мана шунда яққол намоён бўлмоқда.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг тенг ҳуқуқли аъзоси бўлмиш Тожикистон Республикасининг Олий Кенгаши тинч аҳолини ва ҳаётий муҳим иншоотларни ҳимоя қилиш мақсадида, республикада тинчлик ва ҳуқуқ-тартиботни тиклаш манфаатларини кўзлаб, Олмаота учрашувида қатнашган МДҲ мамлакатларининг раҳбарларига мурожаат этди ва Тожикистонга тинчликпарвар кучларни юборишни сўради.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши бизнинг мурожаатномамизни кўриб чиқиб ҳамда халқимизнинг қайғу аламига ва азоб-уқубатига ҳамдард бўлиб, Тожикистон Республикасида тинчлик ва барқарорликни сақлашнинг кафили бўла оладиган қисмлар ва бўлинмаларнинг Россия қуролли кучлари 201-мотоўқчи дивизияси таркибида тинчликсеварлик вазифасини ўташда иштирок этишига розилик беради, деб умид қиламиз.

Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг XVI сессиясида 1992 йил 1 декабрь куни қабул этилган.

Хўжанд шаҳри.

Ислом КАРИМОВ:

ҲУР ЎЗБЕКИСТОНИМИЗНИНГ ТАРИХИДА БИРИНЧИ КОНСТИТУЦИЯНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ — ЖУМҲУРИЯТИМИЗНИНГ ЯНГИДАН ТУҒИЛИШИДИР, ҲАҚИҚИЙ МУСТАҚИЛЛИГИМИЗГА МУСТАҲКАМ ПОЙДЕВОР ҚУРИШДИР.

* *Ҳамшаҳарларимизнинг дил сўзлари*

ДЕМОКРАТИК КОНСТИТУЦИЯ МУБОРАК БЎЛСИН!

Шу кунларда қаерга борманг, кимга учрашманг, барчанинг оғзидан мустақил Ўзбекистон Республикасининг янги Конституцияси ҳақидаги илиқ сўзларни эшитасиз. Биз ҳам турли касб эгалари бўлган ҳамшаҳарларимизнинг янги Асосий Қонунимиз ҳақидаги дил сўзларини ёзиб олдик.

● Қўчқор ХОНАЗАРОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор:

— Бу кунлар Республикамиз тарихида ўчмас сана бўлиб қолади. Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши ўзининг ўн биринчи сессияси мажлисида якдиллик билан Республикамиз Конституциясини, яъни Асосий Қонунини қабул қилди. Бу Конституция ҳақиқий халқ иродасини ва эзгу ниятларни ўзида мужассамлаштирган Асосий Қонундир. У давримизнинг энг мукаммал, сермазмун ва ихчам ҳужжатларидан биридир, чунки унинг лойиҳасини Республиканинг энг етук мутахассис олимлари муҳтарам Президентимиз Ислом Каримов раҳбарлигида тайёрладилар. Бу лойиҳани тайёрлашда бутун тарихий тажрибамиз, бошқа давлатлар тажрибаси, бу борадаги тарихий анъаналар инобатга олинди. Лекин энг қимматли томони шундан иборатки, лойиҳа умумхалқ муҳокамаси жараёнида ҳар томонлама такомиллаштирилди ва шунинг учун мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституцияси, бу — ҳақиқий халқ Конституцияси дейишга барча асослар бор.

Конституциянг муборак, азиз халқим!

● Зоир АЛИМОВ,
Чилонзор районидаги 2-пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасининг цех бошлиғи:

— Мустақил Республикамизнинг янги Конституциясининг қабул қилинганлиги ҳақидаги хушхабарни эшитиб, жамоамиз аҳли билан беҳад хурсанд бўлдик. Унда ифода этилган теран фикрлар ва олий мақсад сари бундан буён амалий иш қилсак, юртимиз яна ҳам бой ва кўркам бўлаверади. Аминманки, ҳаётимизнинг бутун қирраларини ўзига қамраб олган Асосий Қонунни қабул қилишимиз, бу ҳуқуқий давлат сари ташлаган энг салмоқли қадамларимиздан биридир.

● Жалолиддин САФОЕВ,
аспирант:

— Шўро даврини истисно қилганда, ушбу Конституция ўзбек давлатчилиги тарихида биринчи Асосий Қонундир. Шу боис ҳозир давом этаётган Олий Кенгашимиз сессияси мамлакатимиз тарихида алоҳида ўрин тутади. Мазкур Конституцияда мустақилликка эришган Ўзбекистоннинг бутун ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий-маърифий давлат тузилмалари пойдевори ва тараққиёти белгиланган. Жаҳон ҳамжамиятининг ҳуқуқий субъекти бўлган Ўзбекистон Республикасининг халқаро миқёсидаги сиёсатининг ҳам бош йўналишлари ушбу Қонунда ўз ифодасини топган.

Конституция қабул қилинди. Эндиликда барча қонунларимизни ва ҳуқуқий мақомга эга бўлган ҳужжатларни Асосий Қонунимиз қоидаларига мослашимиз, шунингдек, қабул қилинаётган қонунлар Конституцияга мос келишини таъминлашимиз лозим.

Фуқароларимиз дилида эса Қонуннинг муқаддаслик туйғусини уйғотиш йўли билан уни ҳаётимиз ҳақиқатига айлантиришимиз лозим. Зеро, рамзий эмас, ҳаётий кучга эга қонунгина ҳурматга лойиқдир.

● Абдуманноб ҲАКИМЖОНОВ,
Марказий универсал дўконининг соатлар бўлими мудири:

— Сессияда Конституциянинг қабул қилиниши муҳим аҳамият касб этади. Мустақиллигимизни мустаҳкамлаш, хорижий давлатлар билан алоқаларимизни яхшилаш, муҳими, халқимиз фаровонлиги учун хизмат қилади. Матбуотда кўпгина олимлар, ҳуқуқшунослар ва бошқа фуқаролар ўз фикрларини билдиришди. Уларнинг фикр-мулоҳазаларига қўшиламан. Шуларнинг эътиборга олиниши унинг мустаҳкамлигидан далолатдир.

● Алла МИРЗАЯН,
«Гулнора» қаҳвахонаси зали мудири:

— Ноибларимизнинг кенг муҳокама қилиб Конституциямизни қабул қилиши халқимизнинг дўстлигини янада мустаҳкамлайди.

* * *

Уруш қатнашчиси, фахрийларимиздан Набижон ота Болтабоев ва 5-таксопарк шофёри Абдушокир Жамолов Конституциянинг қабул қилиниши ҳуқуқий давлат сари дадил қадам, дейишди.

Биз ҳам Асосий Қонунимиз ҳисобланган Конституция мизфуқароларимиз тинчлиги, миллатларнинг аҳиллиги, қолаверса, ташқи алоқаларимизни янада ривожлантириш учун хизмат қилувчи Қонун бўлиб қолишига ишонамиз. Мустақил Республикамиз бир йил ичида дунёга танилди. Оламшумул воқеаларга бой тарих ўтган бир йилда бутун бир китоб бўлди. Ўзбекистонликлар тинчликсевар халқ эканлигини жаҳонга намоён қилди. Конституциямиз бу йўлдаги яна бир муҳим қадамдир.

Суҳбатдош Эркин ЭСИРГАДИЕВ.

ИШЧИЛАР ШОДЛИГИ

Мана икки кундирки, шаҳримиздаги корхона, ташкилотлар, муассасалар, ўқув юртлари, маҳаллалар — кўйингчи пойтахтнинг барча гўшаларида Республикамизнинг Асосий Қонуни — Конституциясининг қабул қилинганлигига бағишланган митинглар ва йиғилишлар бўлиб ўтмоқда.

ЖУМЛАДАН, мустақил Ўзбекистон Республикаси биринчи Конституцияси қабул қилинганлигига бағишланган митинг шаҳримизнинг Юнусобод районидаги «Ўртоқ» қандолатчилик фабрикасида ҳам бўлиб ўтди. Корхонанинг илғор ишчилари, фахрийлар ва район мутасаддилари қабул қилинган янги Қомусимиз тўғрисида жўшиб гапирдилар.

Фабрика директори Мухтор Икромов ўз фикрларини қуйидагича баён этди:

— Мустақилликка эришганлигимизни ўтқазилган катта бир дарахт десак, Конституциямизнинг қабул қилинганлигини эса унинг танасидаги ҳусн бағишлаб турган чиройли мева десак янглишмаймиз. Бу кун ҳамиша ёдимизда қолади.

Фабриканинг илғор ишчиси, тажриба цехи бригадири П. Насритдинова, қадоқловчи М. Набиев, Ўзбекистон Халқ демократик партияси Юнусобод район кенгашининг биринчи котиби Маъруф Усмоновлар сўзга чиқиб Конституция ҳақида фикр-мулоҳазаларини айтдилар.

Гулзода МАМБЕТОВА.

* *Президент оддий одамлар орасида*

БАЙРАМ ТЎЙГА УЛАНДИ

● Куни кеча тонг саҳарда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов Тошкентнинг Дўмбробод маҳалласида яшовчи оддий шофёр Фарҳод Маматов хонадонига ташриф буюриб, қутлуғ кунда тўй эгаларини самимий табриклади. ● Меҳр-оқибат қалбларга муҳрланди. ● Қўшалоқ тантана қўшалоқ бахт келтирсин!

Ўттиз икки йилдан буён ҳайдовчилик касбидан барака топиб келаётган Фарҳод Маматов учинчи ўғли Шавкатни уйлантириш режасини тузиб келарди. Агар 8 декабрь куни мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституцияси шодиёнаси нишонланган бўлса, эртаси куни унга Маматовлар хонадонидаги тўй-тантана уланиб кетди. Яъни, Конституция қабул қилингандан кейинги биринчи тонгда эзгу-ният билан эл-юртга ош тортилди.

— Тўйга ташриф буюрган меҳмонлар бизни қўшалоқ байрам билан қутлашди, — дейди Фарҳод Маматов. — Ҳур диёримизнинг биринчи Конституцияси қабул қилинган шундай қутлуғ айёмда Шавкатжоннинг никоҳ тўйи муносабати билан табрикларни қабул қилиб олдик. Хонадонимизнинг азиз меҳмонлари сафида Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов ҳам бўлганлари бутун маҳалла-кўйни, қариндош-уруғларимизни хурсанд қилиб юборди. Мендек оддий ҳайдовчининг уйига шундай мўътабар инсон, юртимиз отаси ташриф буюрганидан қувончим бутун оламни тутди. Президентнинг бу одамийлигидан улуғ инсонлар ҳамиша камтар, меҳнаткашга қайишадиган бўлишига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим. Атоқли давлат ва жамоат арбоби, ёзувчи Шароф Рашидовнинг оддий касб кишиларига, хусусан биз каби шофёрларга оқибатли бўлганликларини билардик. Иншоолло, бундай меҳр-оқибат ҳамиша халқнинг қалбида бир умр муҳрланиб қолади.

Фарҳод аканинг сўзига шуни қўшимча қиламизки, тўйбоши юртимиз ҳаётидаги тарихий воқеага бевосита дахлдордир. Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармаси автокорхонаси ҳайдовчиси Фарҳод Маматов Ўзбекистон Республикаси халқ депутати сифатида кўп минг сонли сайловчилари хохиш-иродасини ифодалаб, мамлакатимизнинг дастлабки Конституциясини қабул қилиш учун овоз берган.

Ш. ЖАББОРОВ.
«Ўзбекистон овози»нинг махсус мухбири

Суратда: оддий шофёр Фарҳод Маматов фарзандлари билан.

(«Ўзбекистон овози», 10 декабрь).

* *Спорт янгиликлари*

⊙ Англияда чоп этиладиган «Уорлд Соккер» журналининг муштарийлари ва журналистлари ер куррасидаги энг кучли футболчи, мураббий ҳамда жамоаларни аниқлади.

Энг кучли футболчи деб Голландия терма жамоаси ҳужумчиси Марко Бастен топилди.

Энг яхши мураббий деб Дания терма жамоасини Европа чемпионлигига олиб келган Рихард Миллер Нильсен, энг яхши жамоа деб Дания терма жамоаси топилди.

⊙ Санкт-Петербург шаҳрида таэквандо бўйича ўтказилган Халқаро мусобақалар ниҳоясига етди. Ўзбекистон, Қирғизистон, Латвия, Тожикистон, Москва ва мезбон шаҳар вакиллари иштирок этган мазкур баҳсларда ҳамюртларимиз Ботир Мамедов, Евгений Ли ва Виктор Николаевлар ўз вазнларида ғолиб чиқдилар.

Шаҳримизнинг Чилонзор районида жойлашган маиший хизмат ўқув комбинати кийимларни кимёвий усулда тозалаб беришда ҳамшаҳарларимизга сифатли хизмат кўрсатаётир. Бунда айниқса корхона ишчиси Малика Худоёрованинг хизматлари катта. Чунки у мижозлардан кийимларни қабул қилиб, ўз вақтида тозалаб, топширишга эришмоқда.

СУРАТДА: Малика Худоёрова иш устида.

Умарали Қўшвоқов сурати.

Ватанга хизмат—муқаддас бурч

АЙНИ МУДДАОДАГИ ЯНГИ КЕНГАШ

Болалар — бизнинг келажагимиз, деб бежиз айтмаймиз. Зеро бугунги жажжиларимиз эртага истиқлолга юз бурган янги жамиятимизнинг эгалари, унинг бунёдкорлари бўлишади. Болаларимизни ёшлик чоғларидан қанчалик соғлом қилиб, чиниқтириб ўстирсак, уларнинг эртаси шундай ойдин, чароғон бўлади. Шу жиҳатдан олганда Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбековнинг қарори билан пойтахт Ҳокими маҳкамаси ҳузурида Армияга чақирув ёшигача ва чақирилувчи ёшларни соғлом камол топтириш бўйича мувофиқлаштириш кенгашининг тузилиши нур устига нур бўлди.

Ҳозир кузги чақириқнинг айни қизиган вақти. Пойтахт мудофаа ишлари бўйича бошқарманинг вилоят йиғув пунктидан ҳар куни юзлаб ўғлонлар Ватан хизматига отланмоқдалар. Бироқ миллий армиямизга юртимиз ҳимоясини таъминлайдиган оддий аскарлар эмас, балки ҳар томонлама чиниққан, жисмонан бақувват ва соғлом йигитлар керак. Ана шуларни ҳисобга олганда янги кенгашнинг қанчалик муҳимлиги ва ўз вақтида тузилганлиги янада ойдинлашади.

Биз янги кенгаш фаолияти, унинг мақсадлари хусусида Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари, Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамаси соғлиқни сақлаш Бош бошқармасининг бошлиғи, шаҳар Армияга чақирув ёшигача ва чақирилувчи ёшларни соғлом камол топтириш бўйича мувофиқлаштириш кенгашининг раиси Қулаҳмад Ризаев билан суҳбатда бўлдик.

— Қулаҳмад Тошпўлатович, албатта бундай кенгашнинг тузилиши кўпдан орзиқиб кутилган ижобий воқеа бўлди. Айтингчи, мазкур кенгашнинг вазифалари нималардан иборат бўлади?

— Дарҳақиқат, бутун дунё ривожланган мамлакатларининг обрўси шу мамлакатнинг шаклланаётган авлод саломатлигини муҳофаза қилишга бўлган муносабатлари билан ўлчанади, десак хато қилмаймиз. Демакки, мустақил Республикамизнинг келажаги, обрўси, равнақи жамиятимизнинг ақлий ва маънавий бойлиги бўлган ёш авлодни соғлом вояга етказишга бўлган эътиборимизга боғлиқдир.

Бу муаммо жамият ва ҳукумат эътиборида бўлишини тушунтиришнинг ҳожати бўлмаса керак. Ваҳоланки, 73 йил ҳукмронлик қилган собиқ тузум шаклланаётган ёш авлоднинг соғлом вояга етиши учун имконият яратолмади. Мазкур иш илгари ҳукм сурган марказлашган режалаштиришнинг оқибатлари туфайли издан чиққан эди. Зеро, бу режалар ҳар бир минтақанинг ўзига хослигини қамраб олишга қодир эмас эди. Айниқса, демографик хусусиятларни. Ўзингиз ўйлаб кўринг, республикамиз аҳолисининг 48 фоизини болалар ва ўсмирлар ташкил қилган ҳолда соғлиқни сақлаш мавзуларидаги буйруқлар ҳамма минтақаларда — нисбатан ўсиш кам бўлган Болтиқ бўйида ҳам, Ўрта Осиёда ҳам бир хил бажариларди. Оқибатда шу пайтгача республикамиз болаларининг барчасига ҳам малакали тиббий ёрдам кўрсатилмади, болалар ва ўсмирлар соғлиғини муҳофаза қилувчи шифокорларнинг сони кескин камайиб кетди. Натижада 3 ёшдан бошлаб мактаб болалари бирмунча эътибордан четда қолиб кетди. Гап шундаки, болаларда 6-7 ва 11-12 ёшда турли касалликларнинг кўпайиши кузатилади. Улар тўла даволанмаса, 15-16 ёшда ўткир касалликлар сурункали хасталикларга айланади. Мактабларда ҳам барча ишларни кўнгилдагидек деб бўлмайди. Жумладан, парталар болаларнинг ёшига, жисмоний ҳолатига, саломатлигига қараб танланмайди. Жисмоний тарбия дарслари ҳам болаларнинг саломатлигига қараб табақалаштириб ўтказилмайди. Даволаш-соғломлаштириш оромгоҳлари ҳам деярли йўқ даражада. Юқоридаги омилларнинг натижасида йигитлар ҳарбий хизматга чақирув тиббий кўригидан ўтказилганда уларнинг айримлари хизматга нолойиқ деб топиляпти. Иккинчи томондан масалани фақат ҳарбий хизматга боғлаш ҳам тўғри бўлмасди. Бу ўсмирлар эртага касб танлаётганларида ҳам соғлиқлари туфайли маълум чегараланишга учрайдилар. Айниқса бу аҳвол қиз болалар орасида ҳам мақтанарли эмас. Мактаб ёшидаги қиз болаларнинг ўз вақтида тиббий кўрикка жалб қилинмаслиги, ўқишни тугатгач турмушга чиқиб кетиб, янги истиқомат жойидаги участка шифокорига мурожаат қилмаслиги натижасида ҳомиладор бўлгач, ўз вақтида даволанмаган айрим хасталиклари сабабли биринчи туғиш пайтидаёқ ҳалок бўлиш ҳоллари ҳам анчагина. Муҳими, кенгашимиз қиз болаларнинг саломатлигини муҳофаза қилиш билан ҳам шуғулланади.

— Наҳотки ёшларимиз саломатлиги борасида аҳвол шунчалик жиддий бўлса?

— Мен сизга айтсам, аҳвол мақтанарли эмас. Рақамларга мурожаат қилсак масала ойдинлашади-қўяди. Тошкент шаҳрининг ўзида минглаб ўсмирнинг соғлиғини бор-йўғи 32 та терапевт-шифокорлар назорат қилмоқда. 1992 йилнинг январь-март ойларида ўтказилган ҳарбий хизматга чақирилувчи ўсмирларни тиббий кўрикдан ўтказиш натижасида уларнинг маълум қисми ҳарбий хизматга лойиқ деб топилди. Таҳлилларга қараганда, аёллар маслаҳатхонасига мурожаат қилган ҳомиладор аёлларнинг 30—40 фоизида биринчи маротаба ҳомиладорликка алоқаси бўлмаған хасталиклар аниқланмоқда. Буларнинг тагида эса мактаб ёшидаги болаларнинг педиатр шифокорлар эътиборидан четда қолиб кетиши, мактабларда даволаш-профилактик ўчоқларнинг ташкил этилмаганлиги, юқорида айтганимиздек, жисмоний тарбия дарсларининг болалар саломатлигига қараб табақалаштириб ўтилмаганлиги каби сабаблар бор. Шунингдек, санитария-эпидемиология станцияларининг ходимлари умумий таълим мактабларида ўқиш ва жисмоний тарбия ишларини етарли даражада назорат қилмаяптилар. Айрим мактабларда эса шифокорлар йўқ, деган баҳона билан узоқ вақт мобайнида болалар тиббий кўрикдан ўтказилмаяпти.

Юқоридаги муаммоларни ҳал этиш соғлиқни сақлаш ходимлари, халқ таълими, мудофаа, жисмоний тарбия ва спорт, жамоат ташкилотлари хизматчилари ва умуман болалар тарбиясига алоқадор бўлган барча ташкилот ходимларининг ҳамжиҳатликда, биргалашиб, кучларини мувофиқлаштириб ишлашларига боғлиқ. Мактаб болалари, ўсмирлар ўртасидаги касалликларни ўз вақтида аниқлаш, уларни соғломлаштиришга фақатгина ташкилий равишда, чуқурлаштирилган тиббий кўрикдан ўтказиш йўли билангина эришиш мумкин. Бу эса шифокорларнинг болалар хасталикларининг олдини олиш, чиниқтириш ишлари билан шуғулланишга имкон беради ва Ватанга соғлом ёш авлодни вояга етказишдек муқаддас вазифани бажара олади. Бизнинг шаҳар Ҳокими маҳкамаси ҳузурида Армияга чақирув ёшигача ва чақирилувчи ёшларни соғлом камол топтириш бўйича мувофиқлаштириш Кенгашимиз ҳам юқоридаги ташкилотларнинг ишини мувофиқлаштириб, келиштириб, бир йўналишга солиб туриш мақсадида тузилди. Кенгашимиз таркибида Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармаси, пойтахт мудофаа ишлари бўйича бошқарма, пойтахт ички ишлар бошқармаси, Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Тошкент шаҳар комитети, Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамаси жисмоний тарбия ва спорт комитети, шаҳар хотин-қизлар комитети, пойтахт маҳалла ва уй комитетлари билан ишлаш доимий комиссияси ҳамда Тошкент шаҳар ва вилояти бирлашган «Ватанпарвар» жамиятининг масъул ходимлари бор.

— Ҳозиргача амалга оширилган ишлар ва келгуси режалар ҳақида ҳам тўхталсангиз.

— Дастлабки қилинган ишлардан бири шу бўлдики, барча районларда шу йўсинда кенгашлар ташкил этилди. Кенгаш таркибига кирган ташкилотлар билан олиб бориладиган ишлар кўлами ҳал этилмоқда. Бир қанча янги болалар поликлиникалари ишга туширилди ёки қайта ташкил этилди. Аҳоли ўта зич жойлашган ҳамда чекка маҳаллаларда керакли аппаратлар билан жиҳозланган ва малакали тиббиёт ходимларига эга поликлиника шохобчалари очилди. Келгусига мўлжалланган энг муҳим режалардан бири шундаки, болалар поликлиникаларида мактаб ёшидаги болалар ва ўсмирларнинг саломатлигини муҳофаза қилиш бўлимларини тузиш ниятидамиз. Бу бўлимларга албатта малакали тиббиёт ходимларини жалб этамиз, улар замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланади. Умумий таълим мактабларида ҳам тиббиёт ўчоқларини ташкил этмоқчимиз. Бу демакки, мактаблардаги тиббиёт пунктлари кенгайтирилиб, унинг қошида физиотерапия, ингаляция, стоматология хоналари очилади, даволаш-соғломлаштириш жисмоний тарбияси кенг жорий этилади. Жисмоний тарбия дарсларини болаларнинг саломатлик даражасига қараб табақалаштириб ўтишга ҳам албатта алоҳида эътибор берилади. Ҳеч кимга сир эмаски, ҳар бир кишининг саломатлиги асосан унинг мактабдалик даврида шаклланади. Шу боисдан ҳам биз мактаб шифокорларининг ҳам, жисмоний тарбия ўқитувчиларининг ҳам ишларини тубдан қайта кўриб чиқамиз.

Умуман, ёш авлод саломатлигини шакллантириш бўйича мақсадли ва жиддий ишларни амалга ошириш зарур. Асосан, ёш авлод саломатлиги учун масъулият халқ таълими бош бошқармаси, Тошкент шаҳар жисмоний тарбия ва спорт комитети, «Ватанпарвар» жамияти ва бошқа маҳкамалар зиммасида.

Мазкур муассасалар илгари ҳам аҳоли, жумладан, болалар саломатлиги муаммоларини ҳал этишарди. Эндиликда бу ишлар бизнинг кенгаш ва унинг районлардаги бўлинмалари томонидан мувофиқлаштириб борилади. Ўйлаймизки, яқин келажакдаёқ кўзланган мақсадларга эришамиз.

Суҳбатдош Дилшод ИСРОИЛОВ.

Суратли лавҳа

ЮРТБОШИГА МАКТУБ ЁЗГАН МУРОДЖОН

БУГУНГИ кунда Муроджон Шарипов номи нафақат пойтахтимизда, балки бутун республикамизда машҳур. Президентимиз Ислом Каримовга мактуб йўллаган, шаҳримиздаги 84-ўрта мактабнинг 6-синфи ўқувчиси бўлган бу бола ўзининг математика фанига бўлган ноёб қобилияти туфайли биринчи синфдан учинчига, сўнгра бешинчига «сакраган». Эндиликда уни олтинчи синфдан бир йўла саккизинчи синфга кўчириш мўлжалланяпти.

Куни кеча ана шу мактаб ҳовлисига юк машинаси кириб келди. Мактаб ўқувчилари ундаги синф парталари, шкаф, магнитофон, кинопроектор каби жами 90 минг сўмлик замонавий ўқув-техника жиҳозларини тушириб олишди. Мақсад Муроджон туфайли мактабда ташкил қилинган махсус иқтидорли ўқувчилар синфини жиҳозлаш. Ушбу махсус синфга Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг бош таъминот бошқармаси ҳомийлик қилмоқда.

Бугунги кунда Муроджон ўзидан уч ёш катта ўқувчилар қаторида таълим олиш билан бирга уйида ўқитувчилардан математика ва инглиз тиллари бўйича ҳам таҳсил кўряпти. Шунингдек унга истеъдодли ёшларни қўллаш «Улуғбек» жамғармаси томонидан ҳар ойда 1000 сўм пул ёрдами ажратилган. Аммо шундай бўлса ҳам мактабда ва уйда ўқиш боланинг саломатлигига, шунингдек истеъдодига салбий таъсир этмайдими, деган ўйдаги одамлар ҳам йўқ эмас.

— Муроджон ўз тенгқурлари қатори шўхлик қилади, ўйнаб-кулади, — дейди унинг онаси Турсуной Маҳмудова. — Шундай бўлса ҳам унинг саломатлигини қатъий назорат қилиб бораман.

Ҳақиқатан ҳам Муроджонни танаффус пайтида болалар билан ўйнаб юрганини кўрдик. Ўзининг айтишича келажакда иқтисодчи касбини танлайди.

Истеъдод ҳақиқатан ҳам бор нарса. Аммо уни юзага чиқариш учун муайян шароит керак. Аслида инсон ҳар томонлама чуқур билимли бўлолмайди, балки фақат бир соҳанинг ўткир мутахассиси бўлиши мумкин. Шундай экан, нима учун биз фарзандларимизнинг лаёқатидан келиб чиқиб уларга алоҳида машғулот олиб бориш учун шароит (уйда бўлса ҳам) яратмаслигимиз керак? Хорижий мамлакатларда буни жуда яхши тушунишади. Шунинг учун у ерда юқори малакали мутахассисларнинг кўпчилиги болалик чоғиданоқ касб танлаб, алоҳида ўқитувчидан таълим олишган. Бизда эса ёшларимиз фақат олий ўқув юртига кириш арафасида, яъни асосий билимларни олиш вақти ўтганидан сўнг репетитор (алоҳида таълим берувчи муаллим) излаб қолишади. Ҳар бир мактаб ўқувчисига қизиқиш лаёқатидан келиб чиқиб маълум соҳа бўйича чуқурлаштирилган билим берилса Муроджон каби болалар кўпайган бўлармиди...

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ.

СУРАТЛАРДА: Муроджон Шарипов дарс пайтида; (чапдан ўнгга) Муроджоннинг онаси Турсуной Маҳмудова, Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳузуридаги таъминот бош бошқармасининг бошлиғи Баҳодир Ҳамидов ҳамда мактаб директори Мирҳамид Мираҳмедовлар Ўзбекистон «ойнаи жаҳони» мухбири билан суҳбат чоғида.

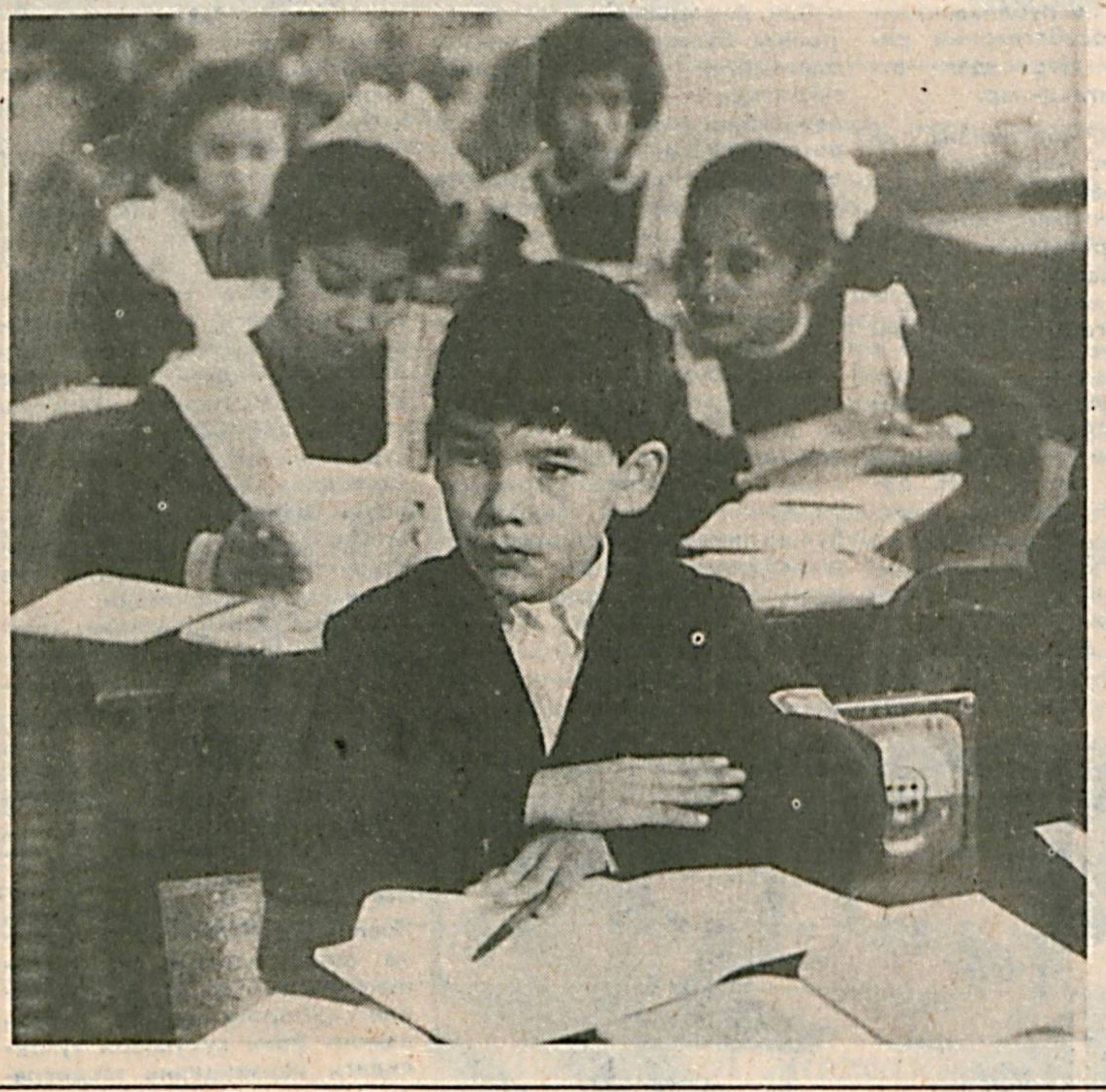

Ҳамшаҳарлар, Сизлар учун

ҲАДЕМАЙ «МЕРСЕДЕС»ЛАРДА ЮРАМИЗ

Ҳа, азиз ҳамшаҳарлар, бу гапимизга ишонаверинг. Ҳадемай ўша маълум ва машҳур «Мерседес»лар тошкентликлар ва шаҳримиз меҳмонлари хизматида бўлади. Биз бу ўринда «Оқшом» муштарийларини ўтган ҳафтада бўлиб ўтган яна бир янгиликдан ҳам хабардор қилиб ўтмоқчимиз. Чунки ана шу маросимда юқорида биз фикр юритган «Мерседес»лар ҳақида аниқ ва лўнда гаплар бўлди.

ЎША куни «Ўзбекистон» меҳмонхонасида дўст ва қардош Туркиядан ўз «оёғи» билан юриб келган 0325 моделидаги «Мерседес-Бенц Турк» автобусларини таништириш маросими бўлиб ўтди. Ўзбекистон Республикаси автомобиль транспорти вазирлиги, «Трансинторг» фирмаси ва «Мерседес-Бенц А. Ш. Турк» компанияси ана шундай тадбирни ўтказишнинг ташаббускорлари бўлишди.

Маълумки, «Мерседес-Бенц А. Ш. Турк» компанияси «Мерседес А. Г. Бенц» немис фирмасининг Туркиядаги бош агенти ҳисобланади ва у лицензия бўйича 1961 йилдан буён Истамбулда автобуслар ишлаб чиқаради. Ана шу фирма 4600 дан зиёд автобуслар ишлаб чиқариб ўз маҳсулотларини Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги республикаларига, Европа, Яқин Шарқ, Ўрта Осиё ва Шимолий Африка мамлакатларига етказиб берган. 1980 йилдан буён бундай машиналар Россия, Украина, Беларусь, Туркманистон, Татаристон ва Ўзбекистон йўлларида ҳам пайдо бўлди.

Бу машиналар ўзининг яхши жиҳатлари билан ҳамманинг оғзига тушди. 23 та автобусдан эса Навоий тоғметаллургия комбинатида фойдаланилмоқда...

Келинг, энди машина тарихидан кейин унинг таништирув маросимига яна қайтайлик. Бу маросимда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги «Мерседес-Бенц Турк» ваколатхонасининг директори Таилан Симер, Ўзбекистон Республикаси автомобиль транспорти вазирлигининг раҳбарлари, Тошкент шаҳар йўловчилар ташиш транспорти уюшмасининг вакиллари ва бошқа расмий кишилар келдилар. Йиғилганлар ҳузурида сўзга чиққан Таилан Симер шундай деди:

— Ишончим комилки, кўпгина тошкентликларга ва Ўзбекистоннинг бошқа шаҳарлари аҳолисига «Мерседес-Бенц» фирмасининг маҳсулотлари жуда яхши таниш. Бизлар ишлаб чиқараётган автобусларнинг немислар тайёрлаётган автобуслардан фарқли томони битта бўлиб, у фақат маҳсулотнинг таннархида бўлган фарқда кўзга ташланади. Биз бу маҳсулотларни германиялик шерикларимизга қараганда 60 фоиз арзонга сотамиз. Бугунги кунда масалан олганда шаҳарлараро қатнайдиган бундай автобуслар 300—350 минг долларни ташкил этади. Бироқ сизларнинг давлатингиз молиявий ва иқтисодий тангликни ўз бошидан кечираётганлигини эътиборга олиб ана шу машиналарнинг нархини Ўзбекистон учун бирмунча арзон қилиб белгиладик.

Биз яқин вақт ичида минтақага янада модернизация қилинган машиналарни ўтказиб беришимиз мумкин. Бу машиналар сизларнинг истак ва талабларингизни инобатга олган ҳолда етказиб берилади. Истиқболда эса, яъни масалан, беш йилдан кейин ёки бўлмаса бундан ҳам қисқароқ муддат мобайнида биз ўзбек диёрида — табиий бойликларга бисёр бўлган сизларнинг ерингизни худди шунга ўхшаш автомобиль техникасини ишлаб чиқариш бўйича қўшма корхона бунёд этишни истаймиз.

Мен сизларга айтсам бугунги кунда гап энг муҳими нарх-навода ҳам эмас. Бозор шароитларида аввало маҳсулот сифатига эътиборни қаратмоқ даркор! Бизнинг маҳсулотларимиз сифатига келганда эса сизларнинг мутахассисларингиз ва Россия ҳамда бошқа республикаларнинг мутахассислари унга муносиб баҳо беражаклар.

Биз сизларнинг иқтисодиётингизда юз бераётган ўзгаришларни яққол кўриб турибмиз. Бинобарин маҳсулот сифати борасида ҳам ўзларингизнинг муносиб ўрнингиз бор. Демак Ўзбекистоннинг ҳам ранг-баранг маҳсулотлар, жумладан автомобиллар ишлаб чиқариш имкониятлари янада ойдинлашди.

Сўзимнинг охирида шуни таъкидламоқчиманки, бизнинг кампаниямиз бугун бу ерда ўтказилаётган таништирув маросими узоқ муддатли ўзаро ҳамкорликнинг ўрнатилиши борасидаги биринчи қадамлар эканлигига умид ва ишонч билдиради. Менинг ишончим комилки, сизларнинг мамлакатингиз аҳолиси ҳам худди шундай қулай автобусларда юришдек ҳуқуққа тўла-тўкис сазовордирлар. Бугун қўйилаётган дастлабки қадамлар республикада автобус саройини модернизация этишни тезлаштиришда муҳим омил бўлиб қолажак...

Ана шундан кейин жаноб Таилан Симер бу ерга тўпланганларнинг бир қанча саволларига жавоб қайтарди.

Биз ҳам «Мерседес-Бенц Турк» автобусини таништириш маросими тўғрисидаги суратли ҳикоямизга нуқта қўйишдан аввал Ўзбекистон Республикасининг бу борадаги режаларидан азиз ҳамшаҳарларимизни таништириб ўтмоқчимиз. Шундай қилиб Ўзбекистон «Мерседес-Бенц Турк» автобусларидан 88 тасини сотиб олади. Улардан 10 таси шаҳарлараро йўналишларда йўловчиларнинг узоғини яқин қилади, қолганлари эса мустақил давлатимизнинг ажойиб пойтахти бўлган Тошкент шаҳридаги автобус йўналишлари бўйлаб қатнайди.

Сотиб олинадиган машиналарнинг нархи ва шу фирма билан бундан буён бўладиган ҳамкорликка оид масалалар 1993 йил январь ойининг иккинчи ярмида батафсил қараб чиқилади. Маълумки, келаси йилнинг январь ойида фирма президенти бошчилигидаги делегациянинг ташрифи кутилмоқда.

Хуллас, Тошкент кўчаларида чиройли ва қулай «Мерседес-Бенц Турк» машиналарининг юрадиган пайти яқинлашди. Ҳадемай ишга шошилаётган ҳамшаҳримизни ва завқли меҳнатдан сўнг уйига ошиқаётган тошкентликни манзилига элтиб қўйишига шай турган «Мерседес»ларнинг қайси бирига тушсам экан дейдиган пайтлари узоқ эмас...

Саид БОТИРОВ.

СУРАТЛАРДА: «Мерседес-Бенц Турк» моделидаги автобусларни таништириш маросимидан лавҳалар.

Андрей Пишненко суратлари.

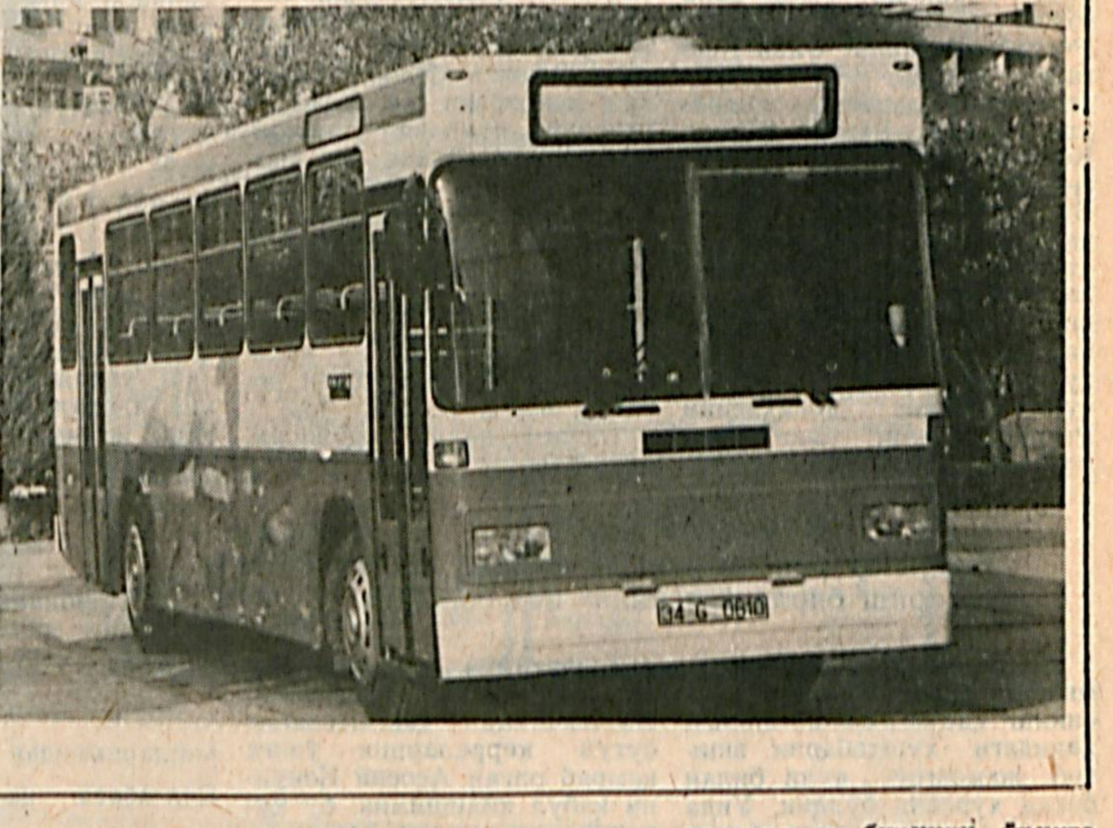

ДЕВОРИЙ ГАЗЕТАЛАР КЎРИГИ

ЯККАСАРОЙ районидаги 17-поликлиникада 1 декабрь Бутундунё ОИТСга қарши кураш кунига бағишлаб «ОИТСга қарши кураш — умумжамоа иши» шиори остида деворий газеталар кўриги бўлиб ўтди. Ушбу тадбирнинг ўтказилишида район саломатлик маркази бош шифокори Муҳайё Низомова ташаббускорлик кўрсатди. Кўрикда районнинг 10 дан ортиқ тиббиёт муассасалари қатнашди.

Кўрикда район тери-таносил касалликлари диспансери бош шифокори Владимир Ватман, ОИТС бўйича санитария-эпидемиология станцияси мутахассиси Светлана Митьковская иштирок этди. Қатнашганларнинг кўпчилиги орасидан 5-шаҳар касалхонасининг иши юқори баҳоланди ва биринчи ўринга лойиқ деб топилди. Биринчи ўринни олган ушбу муассасанинг санитария маорифи тарғиботчиси З. Рўзиқуловага 500 сўм пул мукофоти, фахрий ёрлиқ ва гулдаста тақдим этилди.

Дилором САЪДУЛЛАЕВА.

* Буюк сиймолар

СОҲИБҚИРОН КИМ ЭДИ?

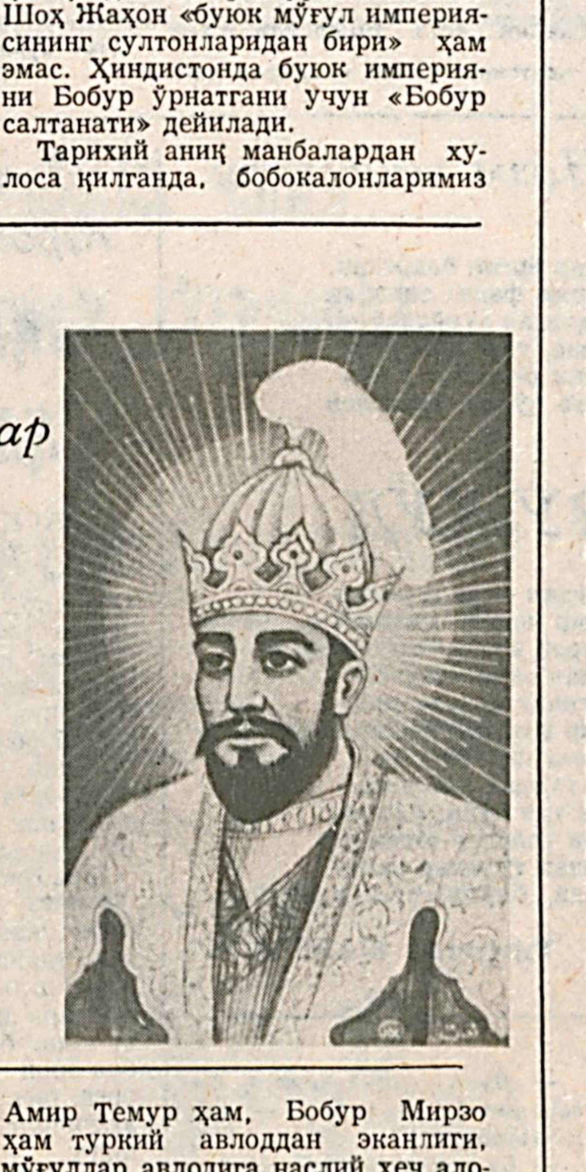

ТАРИХДА ҳеч ўчмас из қолдирган буюк салтанатлар, машҳур саркардалар, табаррук улуғ сиймолар, айниқса, жаҳоншумул ососи-атиқаларимиз, аньана одатларимиз ҳақида шу давргача ҳар хил тилган тўҳмат, уйдирма ва фарзий фикр-мулоҳазаларга бугун ҳали жавоб қайтара оламиз. Ҳеч ҳайтмаб аниқ далил-ҳужжат, илмий асослар, тарихий шоҳидликлар билан очиқ баҳс юритиб, холисона хулоса чиқаришимиз, катта-кичик нотўғри талқинларга ҳам мантиқли ва одилона жавоб беришимиз даркор.

Ўзбекларнинг етмиш авлод-аждодларида ўзга миллатни ёмонлаш, камситиш, менсимаслик, адоват ва душманлик қилиш одати бўлмаган. Бирор халқнинг расм-русумини ман этиш, меросини ва тарихини йўқотиш [illegible], айниқса, ўзга халқнинг урф-одатини масхаралаб, тарихини бузиб, ёлғон-яшиқ қўшиб ёзмаган.

Жуда кўп манбаларда бобокалонимиз соҳибқирон Амир Темурнинг [illegible]

Афсуски, «Темур ўзбек эмас, мўғул авлодидан» деган [illegible] тамға кейинги пайтларгача бот-бот эслатиб келинади ва бунда кўпинча барлослар қабиласи далилу рўкач қилинади. Мана шу маънога яқин фикрни маҳаллий муаллифлар мақолаларида ҳам учраб турарди. Мисол учун, бир мақолада шундай фикр айтилади: «Чингизхон билан Мовароуннаҳрга келган барлос қабиласидан бўлган Тарағай баҳодирнинг ўғли Темур [illegible] салтанат барпо этди!» Мазкур жумладан, Амир Темурнинг отаси Тарағай баҳодир мўғулларнинг барлос қабиласи билан Мовароуннаҳрга келган экан, демак Темур мўғул экан-да, деган маъно келиб чиқади. [illegible] аниқ. Хўш, барлослар ким ва уларнинг тарихи қандай? Тарих манбаларидан аёнки, барлослар ўзбек қабилаларидан бири бўлиб, машҳур уруғларимиздан ҳисобланади. XIV асрнинг машҳур тарихчиси Рашидиддин Фазллоҳ Қазвиний «Жоме аттаворих» асарида барлослар ҳақида бундай деб ёзади:

«Ҳозирги вақтда ҳаржа уруғлар ўзларининг насабдор ва улуғ эканликларини кўрсатиш учун Чингиз ва унинг уруғи мўғул бўлганлигига қараб, ўзларини мўғулларга қўшиб кўрсатадилар. Жалойир, татар, уйраб, унгут, керати, найман, тангут каби қабилалар ҳам қадимги вақтда мўғулларни тан олмаганлигига қарамасдан, энди мақтаниб, ўзларини мўғулларга қўшиб кўрсатадилар. Уларнинг ҳозирги авлодлари ўзларини қадимги вақтлардан бери мўғулларга қўшилиб келган деб хаёл қиладилар.

Аллома, раҳматли Иброҳим Мўминов «Амир Темур ибн Тарағай баҳодир» деган рисоласида, Амир Темурнинг мўғул ҳукмронлари ва истилочиларига қарши курашганлиги, барлос уруғининг туркий халқларга мансуб эканлигини кўрсатади, деб уқтиради. Яна бошқа тарихчилар, барлослар мўғул уруғидан бўлганда, ҳозиргача уларнинг тиллари сақланиб қолган бўлур эди, деган одилона фикрни ҳам айтадилар. Тарих фанлари доктори Ашраф Аҳмедов «Амир Темур ҳақида ҳақиқат» мақолаcида [illegible]

[illegible] демакдир. Бу, унинг хонлар билан қудалашиб, уларнинг уйларида яшаш ва ҳаракатда бемалол тасарруф юритганлиги сабабидан эди».

Кўринадики, Амир Темур мўғул бўлмагани учун хон унвонини олмаган. Машҳур тарихчи аниқ гувоҳлик бераётганидек, соҳибқирон мўғул хони Қозонхоннинг қизи Сароймулкхонимга уйлангач, хон куёви бўлиб уларга яқинлашди, сўнг «уларнинг уйларида яшаш ва ҳаракатларда бемалол тасарруф юритганлиги» ҳам Амир Темурнинг мўғул авлодига ҳеч бир алоқаси йўқлигини, босқинчиларга қарши курашишда ғоят моҳирона сиёсат қўллаганини кўрсатиб турибди.

Манзумамизнинг шу ерида сўнгги нуқтани қўйсак ҳам бўлур эдику, лекин яна муҳим бир масалага тўхталиб ўтишни лозим топдик. Тарихни бузиб, ёлғон-яшиқни қўшиб ёзгувчилар нафақат Амир Темурни, балки унинг бутун авлод-аждодини, улар ўрнатган салтанатларни ҳам мўғуллар номи билан аташга тиллари бурилиб кетаверади. Европа мамлакатларида, ҳатто Ҳиндистонда Заҳириддин Муҳаммад Бобур ва унинг авлодларини «Буюк мўғуллар» деб аташ одат бўлиб қолган. Академик В. В. Бартольд: «Европаликлар Темурни ва унинг ўғиллари ва набираларини мўғулдан тарқалган деб ҳисоблаб, Бобур салтанати учун «буюк мўғуллар» деган ном тўқидилар», деб ёзади.

«Буюк мўғуллар» деган нотўғри иборани Европадан Ҳиндистон[illegible]

Амир Темур ҳам, Бобур Мирзо ҳам [illegible] Темур салтанати ҳудудларини тарих фанлари доктори Ашраф Аҳмедов таърифлаб ёзади: «Амир Темур... мувақкат бўлса ҳам Қора, Эгей ва Ўрта денгиздан то Ҳиндистоннинг шарқи, Мўғулистон ва Хитойгача, Ҳинд океанидан то Урол тоғлари, Москва остоналари ва Днепр бўйиларигача бўлган ҳудудни забт этди ва буюк бир салтанат барпо этди. Бу улкан давлатнинг ҳудудлари Чингизхондан кейин иккинчи, лекин Искандар Зулқарнайн давлати ҳамда Араб халифалигидан кичик эмас эди».

Заҳириддин Муҳаммад Бобур эса Ҳиндистонда буюк салтанат ўрнатди. Демак, Темур ва темурийлар бутун жаҳон сиёсатига, маърифати, маданияти ва санъатига, умуман башарият тараққиётининг юксалишига мислсиз ҳисса қўшдилар. Буюк сулолалар яратган тарих сарчашмасини лойқалатувчи бўлганлар, тарихни бузиб кўрсатмоққа уринганлар ёки уни абадий йўқотмоққа қасд этганлар қаттиқ янглишадилар. Зеро мозий чашмаси лойқатилгани билан барибир тиниқлашади, инсоният ҳаёт экан, ғоялар ўлмайди, тарих ҳақиқатини ҳеч ким ҳеч қачон бузиб ташлолмайди.

Билол АМИНОВ,
тарих фанлари номзоди, доцент.
Тўлқин РАСУЛЕВ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист.

* Дилкаш суҳбатлар

«СЎЗ ИЧРА МУДОМ АҚЛ ЯШИРИНДИР»

Бу инсон билан илк бор учрашганимда «Зўр домла эканлар-у, оламий билимлари ниҳоятда кучли экан-да», деб қўя қолган эдим.

Зокирхон аканинг диний-маърифий билимларига ҳам тан берган эдик. Гоҳо ўқиган рубоий ва қитъаларини «Ғойибдан бўлса керак» деб ўйлаган кезлар ҳам бўлган. Сўнгра китоблар титкилаб, у ажойиб ҳикматлар ғойибдан эмас, балки алломаларимизнинг битиклари эканлигини билдик. Шу билан бирга профессор Зокирхон ака Афзалов содда, самимий... Ўйлаган фикрларингизни, ниятларингизни кўзларингиздан ўқиб, айтиб бера олади.

Кейинчалик бизнинг бу инсонга бўлган қизиқишимиз кучайди. Ўзларига сездирмай табиатларини ўрганишга ҳаракат қилдик. Ички дунёлари оламий билим — илми-маърифлари биз тасаввур этгандан кўра юз чандон юксакроқ бўлиб чиқди.

— Зокирхон ака, биз сизнинг илмий-ижодий ишларингиздан бирмунча хабардормиз. Ўзбекистон мустақиллигининг бир йиллиги муносабати билан «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ихтирочи ва рационализатор» деган фахрий унвон билан тақдирланибсиз. Аввало шу мукофот баҳонасида ихтироларингиз тўғрисида бироз сўзлаб берарсиз деган умиддамиз.

— Қутловингиз учун раҳмат. Саволингизга келсак, киши ўзи ҳақида сўзлаши оғир. Лекин савол бердингиз, жавоб беришга ҳаракат қиламан. Жаҳонда бир юз эллик йилдан бери темир ишловчи дастгоҳларда кесгич (резец) маҳкамлаб ишлатилар эди. Мен шу кесгични тебранма ҳаракат билан ишлатишни ва бунда иқтисод бетимсол тежалишини илмий ва амалий асослаб берганман, холос.

— Демак жойида қотиб қолган кесгични тебратиб ишлатгансиз!! Бу кашфиётни «инқилобий» деб аташ мумкин экан-да!!

— Жаҳон миқёсида шундай деб атаса бўлади. Аммо Туронда ота-боболаримиз дурадгорлик кескичларини минг йиллардан буён тебранма ҳаракат билан ишлатиб келадилар. Мен шуни техникага тадбиқ этдим, холос. Умуман кесгич ҳаракат қилганда асбоб камроқ едирилади, камроқ қизийди, муҳитнинг ифлосланиши камаяди, иш унади.

Бешик ясаётган ота-болани кўз олдингизга келтиринг: бола ҳали тажрибасиз, кесгични маҳкам ушлаб туради. Ота эса иш давомида ким биландир суҳбатлашади, чой ичади, гўёки чалғитгандек туюлади. Аслида эса ота ускуналарга дам беради. Ўз асабларини бўшатади. Натижада отанинг иши боланикидан (тажриба ва ёшни ҳисобга олиш керак) пишиқ, бежирим бўлади

— Айтишларича бу каби кескичлар билан фазо кемаларининг у ёки бу қисмлари ишланган экан. Фазо кемаси учун ҳам «тебранма ҳаракатли кесгичлар» сиз тадбиқ этган кесгичлармн!

— Ҳа, шундай десак ҳам бўлур. Бу менинг докторлик илмий ишим. Гапим ёлғон бўлмаслиги учун, космонавт учувчи — В. А. Жонибековнинг мактубидаги ушбу сўзларга бир эътибор беринг: «Техника қурилмаларини бошқариш ҳамда технология жараёнларини автоматлаштириш техника фанларидан муаллиф докторлик даражасига лойиқдир».

— Техникада яратган бир қанча янгиликларингиз рўйхати билан танишиб чиқдик, ҳаммасини санаб чиқиш қийин. Пахта териш машиналарида шпинделлар айланишини автоматик текшириш қурилмаларидан тортиб, давлатга иқтисодий фойдаси 87 минг 500 сўм баҳоланган дастгоҳ ускуналарини автоматик бошқариш агрегатларигача, сабзи тўғрайдиган рўзғорбоп қурилма-ю, об-ҳавонинг олдиндан касал аъзоси билан сезгувчиларга даво усулини ихтиро этган экансиз...

— Коса тагида ним коса деганларидек саволингизни тушундим. Техника илмига бўлган интилишимни сўрамоқчисиз-да.

— Ҳа, ўн олти ёшингизда қандай қилиб алоқа институтида таҳсил олгансиз!

— Бу бировлар учун қизиқ туюлса керак, бироқ бу мен учун машаққатли синов бўлган. 83-рус мактабининг саккизинчи синфини тугатгач, ўқитувчилар таклифи билан ўн биринчи синфга экстерн (тезкор) йўли билан имтиҳон топширдим. Баҳслар аъло бўлди. 11-синфни 1-Куйбишев номли мактабда (1964 йил) битирдим.

Алоқа институтига аъло баҳолар билан имтиҳон топширдим, аммо мандат комиссиясидан ўтолмадим. «Институтга 16 ёшдан қабул қилинмайди» деб айтишди. Хуллас, ялиниб-ёлвориб ҳисобдан ташқари (резервга) ўқишга рухсат олдим. Ярим йиллик имтиҳонлардан сўнг барча ташвишлар унутилиб кетди. Аъло баҳолар ҳақиқий толиблар орасидан ўрин олишимга ёрдам берди.

— Олий Кенгаш Раёсати томонидан ихтироларингиз учун ёрлиқлар берилган экан. Саксонга яқин илмий мақолалар ёзгансиз. Монографиянгиз чоп этилган. Техникага оид «Робототехника» ва «Машинасозлик технологияси»дан ўқув қўлланмангиз чоп этилиш арафасида... Бу ҳаммаси эмас. Бир неча йил Киевдаги фуқаро авиацияси муҳандислик институтида автоматик бошқарув назарияси ҳамда мустаҳкамлик назарияси (теория надёжности)дан турли миллат толибларига рус тилида сабоқ бергансиз. 1986 йилда эса Тунис, Марокаш, Ливия университетларида маърузалар қилиб қайтгансиз. Кўриниб турибдики, асосий илмий изланишингиз техника фанларига оид. Яширмаймиз, камина ҳам муҳандис, «ўз бошидан кечирган табиб» деганларидек, техника илми билан шуғулланган кишилар борки, тиллари дағал ривожланган. Шунга қарамай тил сизда ниҳоятда соф ва латиф сақланган...

— Инсон камолотида унинг тарбияси асосан ота-она характерига, сабоғига боғлиқ бўлади. Тўғри, инсон тарбиясида атроф-муҳитнинг ҳам таъсири катта. Бироқ бизнинг ишларда тил тарбияси, айниқса, мумтоз бўлган. Мен она тилини унутмоқни ўзни унутмоқ, ўзликни унутмоқ деб тушунаман. Тил — маънавиятнинг Ватани. Тилни унутмоқ Ватанни унутмоқ билан баробар. Шунинг учун мен аввало ўз тилим — ўзбек тилига юксак аҳамият бераман

— Юқорида «Ўзим ҳақимда гапириш оғир» дедингиз. Отангиз, бобонгиз ҳақида нималар дея оласиз!

— Бобом, жойлари жаннатда бўлсин, Чорсудаги «Миллар» маҳалласида Афзалхон домла бўлганлар. Айтишларича, қулфни сўз билан очар, одамни сўз билан ухлатиб, сўз билан даволар эканлар. Буни ҳалигача бобомни таниган кексалар айтишади. Кўпгина муллаларга илми-маърифдан сабоқ берган эканлар. Отам руҳлари енгил бўлсин, Шокирхон Афзалов тил-адабиётчи, аввал илмий ходим, кейинроқ Тошкент педагогика институтида декан бўлганлар. Ўзбек тили ва адабиётига бағишланган ўнлаб мақолалар, китоблар ёзиб қолдирганлар. «Ўзбек халқ оғзаки ижоди»ни нашрга тайёрлаб берганлар. Шукрки, халқ отамнинг бу хизматларини унутмади. Кўчамиз «Шокирхон Афзалов» деб аталган. Ваҳоланки, жуда ёш, айни ижодлари қайнаган пайтда — элликдан ўтар-ўтмас вафот этган эдилар. Биз беш фарзандлари етимликда ўсганмиз. Оила тўнғичи бўлганим учун кеча-кундуз ҳам ишлаб, ҳам сабоқ олишга тўғри келганди.

Волидамиз — Жосия отин Ҳусниддин қори қизлари жуда оқила ва доно аёл бўлганлар. Болалар тарбиясига, айниқса, одоб-ахлоқига, сабоқ олишига катта аҳамият берганлар.

— Суҳбатимизни яна аввалги мавзуга бурсак. Бундан бир неча йил аввал бошимга бир мураккаб иш тушганда сиздан маслаҳат — мадад сўраган эдим. Нафақат менга, балки кўпгина танишларим хусусида айтган башоратларингиз бугун ҳақиқат бўлиб чиқди. Афсуски, ушбу мақолада буларни кенгроқ ёритиш имкони йўқ. Ўтмишни ўта аниқлик билан айтиш мумкин. Аммо инсон келажагини математик аниқликда айтиб бериш... Ўйласам ҳали ҳам бошим қотади. Сир бўлмаса айтинг-чи, қандай билган эдингиз!

— Таърифини аниқ билмайман, бир кун (1986 йил) ўнг кўкрак ва ўнг қўлим ўз-ўзидан ёниб кетди. Ёнганда ҳам алангa бўлиб ёнганди. Қизиғи шундаки, оғриқ сезмаганман. «Бензиндан куйган», деб даволашди. Аслида эса дарсхонада илм билан машғул эдим, яқин атрофимда бензин у ёқда турсин, ҳатто гугурт чўпи ҳам йўқ эди. Ўша куйган ерларимда, яъни баданларимда иероглиф ҳарфларига ўхшаш чандиқлар — белгилар жуда кўп. Шу воқеадан сўнг ўзимда қандайдир бир сирли куч сеза бошлаганман. Аввал ҳам хотирам ёмон эмасди. Аммо шу воқеадан кейин қуръон оятларини, ҳадисларни, мумтозларимиз ғазалларини бир-икки ўқисам ёд бўлиб қолаверади. Ёнимдаги одамнинг кўзига боқсам бутун мақсади, келажаги онгимда гавдаланиб турадиган бўлди. Кишиларга биоэнергиямни шифолаш мақсадида сарф этардим, акс ҳолда, бемор бўлиб қолардим.

— Кибернетика илмий текшириш институтидан тортиб «Нур» ижодий ишлаб чиқариш бирлашмасида ҳам ишлар экансиз. Бунинг устига илмий иш, бадиий ўқишлар, таржималар, кишиларни даволаш ва яна соатбай ишлар... Республика ўқитувчилар малака ошириш институтида ислом тарихидан дарс берасиз, Республика маънавий тарғибот марказида маърузачисиз, қанчалик ҳаловатсиз ишлашингизга тўғри келади. Толиқмайсизми!

— Халқ йўлида илмимни, биоэнергиямни фойдали сарф этиб турсам толиққаним сезилмайди. Одатда бировлар ўзига энергия олса, кучли таом еса, бойлик орттирса, қувватга киради. Мен эса аксинча, қандай қилиб бўлмасин энергиямни сарф қилсам башарий қувват оламан. Физиканинг энергия қонунига зид ва нотабиий. Лекин шундай. Айрим кишиларда қандайдир бир сирли сезги деймизми, ниҳоний кўриш қобилияти бор деймизми, буни ҳозирча тушунтириб бериш қийин. Ванга, Жуна, марҳум Вольф — Мессинг кабилар мени осон тушунишган бўларди. Ҳар ҳолда бу сезги жуда нотабиий. Лекин ўта кучли...

— Домла, шогирдлар ҳақида ҳам икки оғиз...

— Бир доно кишидан сўрашибди: «Шу қўлингдаги олманинг нимаси қимматли?» Донишманд сўрабди: — «Бу олманинг нимаси бор?»

Сўровчи: «Унинг ранги, чиройли пўсти, уруғи, мағзи бор». Шунда донишманд: «Чиройи — атроф учун, ранги — иштаҳа учун, мағзи — еювчи учун», — дебди; — Лекин уруғи ҳамма учундир».

Шогирдга ўргатадиган илму ҳунар беғараз ва холис бўлиши керак. Ҳеч қандай таъма бўлмаслиги шарт. Зеро, Сўфи Оллоёр айтганидек:

Таъма конига лаб очгунча ўл оч,
Таъма бўйи кўринмай бўйидин қоч.

— Тилакларингиз!

— Ёлғон гапирмаслик, эътиқодли бўлиш, пок-ҳалол яшаш... Зеро буларнинг қай бири бузилса касофати ё ҳамёнга, ё фарзандга уради.

— Сиз билан суҳбатлашиб, Носир Хусравнинг «Сўз ичра мудом ақл яшириндир, сўз чимилдиғ-у ақл келиндур» деган дурдона байтининг нақадар ҳақлигига яна бир карра ишондик. Сўзларингиздан бетугал ҳазина топгандекмиз. Энди бу хазинани ёлғиз истеъмол этсак инсофдан бўлмас. Рухсатингиз билан...

—Қандай бўларкин?.. Мақтовларсиз, майли.

— Сизни чет элларда ҳам кўпгина олимлар яхши билишаркан. Демак аллақачон ўзингизни машҳур этиб қўйгансиз. Боя айтдингиз-ку «Илмни асрабон нетгумдир охир...» деб. Биз шунча гапларни қандай қилиб ичимизга сиғдира оламиз. Сўзимизнинг сўнгида келажак ниятларингизни билмоқчи эдик.

— Киши мевали дарахт кўчатини экса, унинг қачон, қандай мева беришини аниқ айтолмайди. Фақат фараз ва тахмин қилиши мумкин. Бугунги режаларим илм дарахти кўчатларини парваришлаш, ҳосилини кутишдир ва бу мевалардан халқни баҳраманд этишдир.

— Мароқли суҳбатингиз учун ташаккур! Истардикки, узоқ яшанг. Илм меваларингиздан кўпроқ баҳраманд бўлиб юрайлик.

Суҳбатдош Шуҳрат ОТАБЕК ўғли.

САНЪАТКОР НОМИДА

ЎЗБЕК театр санъатини ривожлантиришда атоқли саҳна ижодкори Маннон Уйғурнинг қўшган хизматлари жуда катта. У постановка қилган спектакллар умри боқийлиги билан ажралиб туради.

Таниқли режиссёр, актёр, драматург янглиғ ном чиқарган бу санъат арбоби ҳаёт бўлганида 85 ёшни кутиб олган бўлар эди. Ана шу санага республикамиз санъат кошоналари қизғин тайёргарлик кўрмоқдалар. Яқинда Ҳамза номли Ўзбекистон санъатшунослик институти илм аҳли яхши бир ташаббус билан чиқди.

Санъатшунос олимларнинг Маннон Уйғур номида республика жамғармасини тузиш ҳақидаги таклифи жойларда қўллаб-қувватланди. Ўзбекистон театр арбоблари, композиторлари, рассомлари уюшмалари, Республика геология музейи ва шунга ўхшаш бошқа маданият ўчоқлари жамоалари ҳам бу хайрли ишга яқиндан бош қўшдилар.

Янги жамғарма республикамизда театр санъати равнақи масалалари, бу соҳада ижод йўлида ечимини кутаётган турли муаммоларни ҳал этиш билан бевосита шуғулланади. Жамғарма Низомида ўзбек театри ривожига бағишланган нашрларни босмага тайёрлаш, ўзбекистонлик машҳур театр арбоблари номларини абадийлаштириш, драматурглар ижодий лабораториясини очиш ҳам кўзда тутилади.

Айни бир вақтда Маннон Уйғур номида стипендия таъсис этиладиган бўлди. Шунингдек, жамғарма негизида қўғирчоқ театри ва рақс ансамблини очиш режалаштирилмоқда.

Акром АҲМЕДОВ.

* Мусиқамиз фидойилари

ДУТОР САДОСИ

РАДИОДАН ажиб бир тароватли, диллардаги ухлаб ётган ҳисларни уйғотувчи оҳанг таралаяпти...

Ўзбек халқининг минг йиллардан ортиқ тарихга эга мусиқий асблоблари силсиласидан бўлмиш дутордан чиқаётган бу мунгли товушлар юрагида санъатга муҳаббати бор, қон томирларида шундай ҳислар жўш уриб турган ҳар қандай кишини бир нафас ўйлатмай, бир дақиқа бу санъатга нисбатан яна меҳрини оширмай қўймайди.

Ҳа, ўзбек халқининг санъати шундай қадимий ва мафтункорки, унинг фақат мусиқаси сарҳадларининг ўзигина бир оламга етарли...

Таралаётган бу куйнинг номи «Турандот» деб аталади. Бу куйнинг яратилганига балки минг йил бўлгандир. Лекин дуторда радио тўлқинлари орқали янграётганига йигирма йил бўляпти. Қаранг, олам яратилганидан бошлаб то ўтган ҳар бир кунимиз, соатимиз дақиқа сайин тарихга айланиб борар экан...

Ҳозир эса қулоқ тутинг, эй мусиқа, санъат шайдолари! Радиода ҳали ҳам бирда даромадли, бирда авж пардаларда эшилиб — тўлғаниб, баъзан мунгли, баъзида эса жарангдор оҳангларда «Турандот» куйи янграмоқда...

Дутор оҳиста тинди! Аммо бу бир зумлик тиниш эди. «Энди яна Ғуломжон Қўчқоров ижросида дуторда ўзбек халқ классик куйларидан «Чўли ироқ» ва «Тановар»ни тинглайсиз», деган бошловчи қизнинг ёқимли овози эшитилади. Яна радио тўлқинлари орқали ўзбекнинг гоҳида шодлик билан, гоҳида ғам-андуҳга тўла ҳаёти тарихидан қуйилиб келаётган оҳанг бўлиб «Чўли ироқ» куйи янграй бошлади.

«Чўли ироқ»! Бу энди Ота-Ватанини босқинчилардан ҳимоя қилиш учун чўлларга душманни усталик билан бошлаб бориб, ўзи ҳам мардларча ҳалок бўлган Она Тўмарис ё Широқларнинг тақдиримикин?

«Тановар»чи? — Буларнинг ва бошқа халқ куй-қўшиқларининг ҳам ўз яратилиш тарихи бор албатта, зеро уларнинг ҳар бирини алоҳида-алоҳида тарих варағини очиб ўрганиш бу бизнинг ва келажак авлодларнинг қонуний, жону-дил билан ўрганишимиз керак бўлган катта ва битмас-туганмас маданий меросимиздир.

Бу куйларни ижро этаётган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, санъаткорлар сулоласига мансуб Ғуломжон Қўчқоров ана шундай жонкуяр санъаткорлардандир. Ғуломжон 1919 йил Тошкент шаҳрида ҳунарманд косиб Қўчқор ака оиласида таваллуд топади. Қўчқор ака оиласига инқилоб йилларидан кейин шаҳарда ҳаёт кечириш бир мунча қийинлашади ва улар Тошкент яқинидаги Аччи қишлоғига деҳқончилик билан шуғулланғани кўчиб кетишади.

Кўзга кўриниб қолган ёш Ғуломжон, ўша пайтларда қишлоқда ўтказилиб туриладиган сайилларда, йиғинларда, тўй-томошаларда қатнашиб ўз тенги, ҳаттоки ўзидан катталар билан кураш тушар ва ғолиб келар эди. Болалик орзусида катта курашчи бўлиш нияти ҳам йўқ эмасди.

Аммо юрагининг тубида эса яна нимадир ётар эди. Ўша вақтларда, қишлоқдаги турли маросимларда Муҳиддин Қориёқубов, Тамарахоним, Юнус ва Рихси Ражабий, Карим Зокиров каби ва бошқа машҳур ўзбек санъаткорлари доим иштирок этиб халқни хурсанд этишарди. Уларнинг санъати ва суҳбатидан кўп марта баҳраманд бўлган Ғуломжон, юрагининг тубида ётган нарсани топгандек бўлади. У дутор чолғусига ишқ қўяди.

Ўша вақтдаги турмуш қийинчиликлари, бошланган очарчилик офатларига қарамай Қўчқор ота ўғли Ғуломжоннинг қизиқиши астойдил эканлигини кўриб, 1933 йилда Бешёғоч даҳасида жойлашган мусиқа билим юртига етаклаб боради. У ерда машҳур санъаткорлар синовидан ўтиб, ўқишга киради.

Билим юртида Ғуломжонга Юнус Ражабий ва Ориф Қосимов дутор чолғусини анъанавий йўлда ўргатадилар. Устоз Юнус Ражабий шогирдини халқ куйлари, ўзбек мақомларига меҳри баландлигини сезиб, имкони борича дуторда уларнинг чолғу йўлларини ўргатади.

1936 йилда билим юрти Шайхонтоҳурга кўчирилиб Ҳамза номи берилади ва бу ерда нота билан ўқиш йўлга қўйилади. Устоз Юнус Ражабий шогирдига маслаҳат беради: «Санъат олами катта уммон ўғлим, шунинг учун, ёшсан, қобилиятинг бор, ўқишни давом эттирасан. Иложи бўлса энди бошқа чолғуни ўрганишга ҳаракат қил, дуторни эса ишончим комил қўлингдан бир умр қўймайсан».

Ғуломжон Қўчқоров устози айтганини қилади ва танбурда Рихси Ражабий, ғижжакда Сурен Габриэлянлан таълим олиб, ўқишни давом эттиради. У 1942 йилда билим юртини тугаллайди. 1949 йилда эса Тошкент Давлат консерваториясининг ўзбек халқ чолғу асбоблари бўлимига ўқишга кириб 1954 йилда уни дирижёр ва созанда сифатида муваффақиятли тугатади.

Ғуломжон ака созанда сифатида ҳам, моҳир ўқитувчи сифатида ҳам машҳур бўлиб, қарийб эллик йилдан ортиқ ўз иш фаолиятида деярли кўпчилик уста санъаткорларда бўлганидек бу икки йўналишда баравар фаолият кўрсатиб келди. Ғуломжон Қўчқоров 1938 йилдан то 1973 йилгача ўзбек давлат филармониясининг халқ чолғулари оркестри жамоасида чолғучи бўлиб ишлаш билан бирга яккахон созанда сифатида фаоллик кўрсатди.

Айниқса устознинг 1942 йили жумҳурият ўқувчилар ва кашшофлар саройида Ўрта Осиёда, биринчи ҳаваскорлик болалар ўзбек халқ чолғу оркестрини ташкил этиши алоҳида тарих бўлиб қолди. Ўзи ташкил этган бу болалар ҳаваскорлик оркестрида Ғуломжон ака қарийб 1970 йилгача раҳбарлик қилиб, жумҳурият болалар бадиий ҳаваскорлик ишининг ривожланишига катта ҳисса қўшади. Устоз у ерда ишлаш билан бирга 1961 йилдан 1987 йилгача Тошкентдаги Толибжон Содиқов номли биринчи болалар мусиқа мактабида ҳам ёш авлодга чолғу сирларини ўргатиб келди.

Устанинг яна бир хислати диққатга сазоворки, унинг синфида ўқиган ёки тўгарагига қатнашган жуда кўплаб ҳаваскорлар, ёш мусиқачилар аксарияти кейинчалик ҳаётларини катта санъатга бағишлайдилар.

Устанинг ўзи ўзбек халқ классик мусиқасининг билимдонларидан бўлганликлари учун шогирдларини ҳам хоҳ мусиқа мактабида бўлсин, хоҳ тўгаракда, ё уйда, хуллас қаерда бўлмасин албатта шу руҳда тарбиялаб, доимо шундай халқона мусиқаларни ўргатишни биринчи навбатдаги вазифа деб билган.

Устоз ижрочилик фаолиятида сермаҳсул созандалардан. Унинг дуторда ижро этган ўттиздан ортиқ ўзбек халқ ва классик куйлари Ўзбекистон радиосининг олтин хазинасидан муносиб ўрин олган. Ушбу куйлар радио узатгич тўлқинлари орқали мунтазам таралиб туради... Устанинг юзлаб шогирдлари орасида Ўзбекистон халқ артистлари, жумҳуриятда хизмат кўрсатган артистлар, Давлат мукофоти совриндорлари, дирижёр ва композитор, бастакору созандалар, таниқли хонандалар бор.

Биз устозга ҳамма шогирдлари қатори таъзим айлаб, ўзбек халқ мусиқасининг фидойиларидан бўлиб, қўлларидан дутор тушмай юришини тилаймиз.

Миробид ЖАЛОЛ ўғли,
Абдулла Қодирий номидаги Тошкент Давлат маданият институти халқ чолғулари жамоаси катта ўқитувчиси.

СУРАТДА: Ғуломжон Қўчқоров шогирди билан.
Алексей Жданов сурати.

ҲУННУЛАР ҳақидаги дастлабки хабарларни биз Хитой тарихчилари асарларида учратамиз. Хитой манбаларига ҳуннулар тарихи милоддан аввалги XII асрдан маълум. Модэ даврида (милоддан аввал 209—174) ҳуннуларнинг учта оқсуяк уруғи: Хуянь, Лань ва Суйбу бўлган.

Хуянь туркий сўз бўлиб «Куён» демакдир; Суйбу ҳам туркийча бўлиб «Чекка» деган; Лань — хитойча сўз бўлиб, қадимги хитойликларнинг миллий гули «орхидея»ни англатади. Бу уруғларнинг бирикмасидан ҳуннуларнинг келиб чиқиш тарихи ҳақида аниқлаб олиш мумкин: Шун Вэйдан Лань уруғи тарқаган, Куён ва Суйбу эса аждодлари Ху авлодлари ҳисобланади. Хитойликлар Куён уруғи бошлиғини князь (гун) деб эмас, подшо (ван) деб атаганлар, бу эса ушбу уруғ вакилларини Шаньюй қариндошларидан ҳам юқори қўйиш имконини беради.

Ҳуннуларда бундан ташқари олий даражада турли унвонлар бўлган. Масалан, биринчи даражага чиққан князь («чиқуки» ёки жуқи — «донишманд», «доно» дегани)лар киритилган бўлиб, улар одатда давлатнинг шарқий қисмини бошқариши керак бўлган тахт ворисларидан белгиланган.

Иккинчи даража — Лули князь; учинчиси — улуғ йўлбошчи; тўртинчиси — улуғ дуой; бешинчиси — улуғ данху. Бу юқори мансаб эгалари доимо Шаньюй уруғидан тайинланган.

* Тарихимизнинг ўқилмаган саҳифалари

ҲУННУЛАР КИМ БЎЛГАН?

Модэ даврида ҳуннулар ижтимоий тузуми патриархал уруғ жамоаси шаклида эди, фарзандлар она уруғига эмас, ота уруғига мансуб бўлганлар. Ука акасининг бева қолган хотинига (келин ойисига) уйланган ва унга нисбатан худди суюкли хотинига қарагандек ғамхўр бўлиши шарт бўлган. Уйланганларида келинни, албатта, бегона уруғдан олганлар.

Ҳуннулар камон ва унинг ўқлари солиб қўйиладиган ўқдонни «сағдоқ» деб атаганлар; қадимги руслар уни «сагайдак», туркий халқларда, хусусан ўзбекларда ҳозиргача «садоқ» атамаси қўлланилиб келинади. Ҳуннулар садоқига 30 тадан ошиқ ўқ кетмаган, шунинг учун қолган ўқларни этикларининг қўнжига қистириб олганлар.

Ҳунну тилининг теле (уйғурларнинг аждоди) тили билан яқинлиги тўғрисида манбаларда тўғридан-тўғри сўз юритилади. (Л. Н. Гумилев, Хунну. М., 1960). Уйғурларнинг эса туркий халқ эканлиги ҳар кимга аён нарса.

Хитой элчиларининг маълумотларига кўра, ҳуннуларнинг ўз ёзувлари бўлган. Ҳуннулар ҳар йили баҳорда ўзларининг аждодларига, осмон, ер ва руҳларга атаб қурбонлик қилганлар. Шаньюй ҳар куни икки марта сажда қилган: субҳидамда чиқаётган қуёшга, оқшомда ойга. Турли тадбирларга (масалан, уруш, сафарга чиқиш ва ҳоказо) юлдуз ва ойнинг жойлашишига қараб киришилган. Устига устак шаньюйнинг — «осмон ва ердан туғилиб, қуёш ва ой томонидан қўйилган» деган лақабини ҳисобга олсак, коинот сажда қилиш объектларидан бири бўлганлигини кўрамиз; ҳуннуларда коинотни тасвирловчи санам бўлган.

Ҳуннулар руҳларга ҳам ишонишган. Улар киши ўлгандан кейин ҳам нариги дунёда яшашни давом эттиради деб ҳисоблаганлар. Шунинг учун дафн маросимлари дабдабали суратда ўтиб, марҳумни қўш қабрга дафн этганлар; марҳум совуқ қотмаслиги учун устига парча ва қимматбаҳо мўйналар ёпганлар; нариги дунёда унга хизмат қилиш учун бир неча юз дўстлари ва чўриларини қўшиб кўмганлар.

Ҳуннулар кўплаб от ва буқалар боққанлар, тўрт ғилдиракли соябон арава — ғилдиракларга ўрнатилган уй ихтиро қилганлар. Биринчи бўлиб кўчманчи чорвачилик билан шуғулланганлар, биринчи бўлиб ўраб олиб ов қилиш усулини қўллаганлар, бу усул якка ҳолда ов қилишдан кўра беқиёс даражада сермаҳсул бўлган; улар милоддан аввалги, 3-асрдаёқ лочин билан ов қилишни билганлар.

Милодий III-асрга келиб битта ҳунну халқи ўрнига унинг тўрт тармоғи вужудга келди:

1. Шимолий ҳуннулар — Сибирда угорлар билан аралашиб, маданий марказлардан олисда саркаш ва ёввойилашган қабилалар (Европада уларни гуннлар деб аташган).
2. Юебань — сўғдийлар маданиятининг кучли таъсирига учраган ҳуннулар.
3. Ҳунну — сяньбилар — Халха ва Чахордаги аралаш уруғлар; этник субстрат, ундан кейинчалик илк ўрта асрларда туркий ва мўғул тилларида сўзлашувчи қабилалар ҳосил бўлган.
4. Хитой ҳуннулари — милодий V-асрга келиб хитойликлар билан бутунлай аралашиб кетган қабилалар.

Ҳуннулар ўрнига сяньбилар тарих майдонига қадам қўйганлар. Улар ҳуннулар ва ҳатто, хитойликлар устидан ғалаба қозонишга мушарраф бўлганлар.

Фахриддин ҲАСАНОВ,
тарих фанлари номзоди.

* Шинил маслаҳат

ҲАМ ОЗУҚА, ҲАМ ШИФО

БУҒДОЙ унидан инсон учун энг зарур бўлган нон ёпилади. Таомлар ичида энг азизи биз учун нондир. Киши толиққанда бир бурда нон еса кучга кириб, кайфияти чоғланади. Ярим килограмм ноннинг таркибида одамнинг бир кеча-кундузда сарф қиладиган оқсил ва углеводларнинг ярми, B, E дармондорилари ҳамда жуда кўп минерал моддалар борлиги аниқланган. Ноннинг бундан ташқари 20 граммга яқин амин кислоталари мавжуд.

Хамирни ачитиб, сўнг нон ёпиш дастлаб Мисрда кашф этилган. Кейин юнонлар ва римликлар томонидан ўрганилиб, ўрта асрларда Европага тарқалган. Ноннинг таом сифатида қўлланилиши ҳар бир халқнинг миллий, иқтисодий имкониятларига, меҳнат шароитига ва бошқа омилларга асосланади. Ўрта ҳисобда бир кеча-кундузда ҳар бир одам 300—500 грамм ҳисобида нон тановул қилади.

Қора буғдой нонининг калорияси пастроқ эканлигини эътиборга олганда уни ўрта яшар ва ... одамлар тановул қилишлари лозим. Албатта, бу ... кишининг овқат ҳазм қилиш фаолиятини ҳисобга олган ҳолда зарур. Тўла ва семиз одамлар нон ва бошқа таомларни истеъмол қилишда калорияли овқатларни камроқ ейишлари керак. Шунинг учун нонни оз-оздан истеъмол қилиш тавсия этилади. Агар ... 150—200 грамм қора буғдой нонини ва худди шунча оқ буғдой нонини истеъмол қилса ўзини бардам сезади. Семиз одам оқ нонни мутлақ ... қора нонни 50—100 граммга камайтириши керак.

Қотган ноннинг фойдаси кўп. У инсон танасида тез ҳазм бўлади. Нон 10—12 соатдан кейин қота бошлайди. Уни иситгичга қўйиб қиздирса қайтадан асл ҳолига келади. Буни бир неча марта такрорлаш мумкин. Шунинг учун қотган нонни ташлаб юбориш ёки молга бериш мутлақо мумкин эмас.

Уй шароитида нонни қопқоғи бор сирли идишларда сақлаш керак. Шунингдек махсус полиэтилен халталардан ҳам фойдаланиш мумкин. Уни ҳафтасига 2—3 марта ювиб туриш керак. Оқ-қора нонни бир-биридан алоҳида сақлаш мақсадга мувофиқ бўлади. Нонни қоронғу, нам жойларда ёки музхонада сақлаб бўлмайди. Чунки бунда унинг сифати бузилади. Нон ва нон маҳсулотларини сут ва сут маҳсулотлари билан бирга истеъмол қилиш соғлиққа фойдалидир. Шунингдек, балиқ ва парранда гўшти билан қўшиб еганда ҳам нон яхши ҳазм бўлади.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ.

* Назм чечаклари

СЕНИ ДЕБ

Изтироблар исканжасида
Қолиб кетган мен эмас эдим.
Вужудимнинг кўчаларига
Мен саргардон, сени деб келдим.
Сени юрак ёндиролмайди,
Кўзларимда олгин исиниб.
Изтироблар сидиролмайди,
Пешонамда қотган изини.
Кўз ёшимга ғарқ этдим сени,
Кўксим ичра чинқираган ким?..
Чўзаётган одам қўлидай
Типирчилар бетин юрагим.

АРМОНЛАРИМ

Ушалмаган орзу-армоним,
Шамшир янглиғ нурга ўралган.
Демак, улар меникидир бас,
Демак, улар мендин тўр олган.
Армонларим ҳадсиз — ардоқсиз
Билмам, менга нима тилайди.

Илтижолар ёрган бошимни,
Армонларим фақат силайди.
Мендан қолган зурёдларимга,
Унвон эмас, умр сўранглар,
Ўлсам мени оқ-оппоқ ўшал
Армонимга қўшиб ўранглар.

ВУЖУД

Кўзларингдан оқар дарёлар,
Ниҳол унар хоксор танангдан,
Нафасингдан кезар шамоллар,
Юрагингдан оқар аланга.
Сўзларингнинг қанотларида,
Учиб кетар қушдай хаёлим,
Изтиробнинг саҳроларида,
Кўкаради гулдай заволим.
Инграгади тун бўйи, маъюс,
Юрагингда тонглар отган ўқ,
Вужудимдан тўкилар қайғу,
Вужудимда, бироқ, вужуд йўқ.

Турсунтош ЖАББОРОВА.

* Болалик боғи

Қуён ва фил

(ИНГЛИЗ ХАЛҚ ЭРТАГИ)

ҚАДИМ замонда чангалзорда бир Қуён бўларкан. У жуда тортинчоқ бўлиб, ҳар нарсадан қўрқиб яшаркан. Доимо «Худди шу лаҳзада бир фалокат рўй беради», — деб ҳадиксирайвераркан. Бир куни у кутилмаганда беўхшов ва даҳшатли овозни эшитиб ваҳимага тушибди. Ҳозироқ дунё парчаланиб кетади, деб ўйлаб ўзидан ўзи қоча бошлабди.

Йўлда бир Кийикка дуч келибди.

— Йўл бўлсин? — деб сўрабди Кийик Қуёндан.

— Дунё парчаланяпти, мен қочиб кетаяпман, — деб жавоб берибди Қуён.

Ҳуркак Кийик ҳам ваҳимага тушиб Қуён билан қоча бошлабди. Улар пасту баланд дўнгликлардан ўтиб қочарканлар, Тулкига рўбарў келиб қолибдилар.

— Во ажабо, шундай ажойиб тонг пайтида қаёққа шошаяпсизлар? — сўрабди Тулки улардан.

— Дунё парчаланяпти, биз эса қочиб кетяпмиз, — деб жавоб берибди Кийик.

— Ундай бўлса мен ҳам қочиб қолай, чопқирликда сизлардан қолишмайман, — дебди Тулки.

Учовлон ўпкаларини қўлтиқлаб қочарканлар, ҳамиша янгиликларга муштоқ Шервойга юзма-юз келибдилар.

— Қаерга чопаяпсизлар? — сўрабди Шервой.

— Дунё парчаланяпти, биз қочиб кетаяпмиз, — деб жавоб берибди Тулки.

Воқеанинг нима билан тугашига қизиққан Шервой ҳам уларга қўшилибди. Бироз югургач, улар Йўлбарсни учратиб қолибдилар. У тўқайзорда қочиб кетаётган Қуён, Кийик, Тулки ва Шервойни кўриб ҳайратга тушибди ва сўрабди:

— Бунчалик шитоб билан қаёққа чопаяпсизлар?

— Дунё парчаланяпти, биз қочаяпмиз, — деб жавоб берибди Шервой.

— Ундай бўлса мен ҳам сизлар билан бирга кетаман.

Шундай қилиб, Йўлбарс ҳам «Эрта тонгда югуриш соғлиққа фойда, бунинг устига тушликка емиш ҳам топганга ўхшайман», деган фикрни хаёлидан ўтказиб, уларга қўшилибди. Ҳаммалари чангалзордаги ўнқир-чўнқирлардан ўтишгач, қуюқ ўтлоқда майсаларни чайнаб, у ён-бу ёнга тебраниб турган Филнинг олдидан чиқиб қолишибди.

— Намунча, оёқларингни қўлтиқлаб чопмасаларинг? — сўрабди Фил.

— Дунё парчаланяпти, биз эса қочиб қолаяпмиз, — дебди Йўлбарс.

— Бу гапни кимдан эшитдиларинг? — дебди Фил хартумини силкитиб кулиб.

— Менга Шервой айтди, — дебди Йўлбарс.

— Менга Тулки айтди, — дебди Шервой.

— Менга Кийик айтди, — дебди Тулки.

Ҳаммалари Қуёнга қарашибди.

— Буни сен қаёқдан билдинг? — деб сўрабди Фил Қуёндан.

— Мен жуда ваҳимали овоз эшитдим ва дунё парчаланиб кетади, деб ўйладим, — деб жавоб берибди Қуён.

Шунда Фил хартумини кўтариб бор овози билан бўкирибди-да, кейин:

— Мабодо сен шу овозни эшитмадингми? — деб сўрабди.

— Ҳа, ҳа, худди шу овоз. Уни эшитганимда ҳозироқ дунё парчаланиб кетади, деб ўйладим, — дебди Қуён дирдир титраб.

— Э, мен фақат «Чангалзорда тонг жуда ажойиб отади» дегандим, холос, — дебди Фил.

Шунда Йўлбарс:

— Бунга нима дейсан? — деб сўраган экан, изза бўлган Қуён ўтлар оралаб қочиб қолибди. Кетидан бошқа ҳайвонлар ҳам жуфтакни ростлашибди. Улар Филнинг масхара қилишини эшитишни хоҳлашмаган эканлар-да!

Инглизчадан Зилола **КАЛОНХОНОВА** таржимаси.

* Табиат ғаройиботлари

«ҚИРҚҚИЗ» ҚАЛЪАСИ

ШАРҚИЙ Моргузар ландшафти табиий ажойиботларга бой бўлган ўлкалардан биридир. Ана шу ноёб масканда «Қирққиз» қалъаси, «Сават кўтарган келинлар», «Куёв тош» номи билан аталувчи табиат яратган ғаройиб обидалар бор. Булар орасида «Қирққиз» қалъаси эътиборга лойиқ бўлиб, у тахминан 3-4 гектар майдонни эгаллаган. Қалъанинг «дарвозаси» жанубга — сой ўзанига қараган. Дарвозанинг жануби-шарқида ижодкор табиатнинг қўли билан яратилган сарвқомат қиз тасвири қад кўтарган. Ҳайкалнинг баландлиги 12 метр, белининг диаметри 1 метр, ерга тегиб турган кўйлаги этагининг диаметри 2 метрга яқин.

ҒАЛАТИ ЖОНИВОР

КАЛИМАНТАНДА қанотсиз парвоз қила оладиган ғалати жониворкичкина — кичкина яшил қурбақа яшайди. Қурбақа ҳамма пардаларини ёйса жуда ишончли парашют ҳосил бўлади. У қанча баландроқдан сакраса, шунча узоқроққа учиб боради. Агар қурбақа учиб ўтган масофа ерда қурбақа сакраган дарахтдан унинг келиб қўнган жойигача ўлчанса, тахминан шу дарахт баландлигининг 2/5 қисмига тенг бўлади. Жанубий Америкадаги дарахтда яшовчи қурбақалар ҳам салгина парвоз қила олади. Суматра, Малайзия ва Лаос ўрмонларида яшайдиган учар қурбақалар яхшироқ парвоз қилади. Баландлиги 5 метр келадиган дарахтдан сакраб, 7 метр масофага учиб боради!

«КЎР» ҒОРЛАРНИНГ СИРИ

ЕР ОСТИДА эшиклари йўқ «кўр» ғорлар ҳам учраб туради. Улар ер юзаси билан бирон йўлак орқали боғланмаган, фақат қудуқлар қазилаётганда, оҳактош ёки гипс қазиб олинаётганда, ер ости туннеллари ўтказилиши вақтида ана шундай «кўр» ғорларга дуч келинади. Уларнинг кўпгина қисми Жанубий Фарғонадаги Ҳайдаркон ва Қадамжой конларида тоғ ишлари олиб бориш вақтида очилган. Каттакичиклиги 100 метрга етадиган бу ғорлар ичида турли ҳосилалар учратилади. ...силаларнинг шаклига қараб ўзига хос ном берилган. Масалан, «Узумли ғор». Бунга сабаб унинг шипидан ва деворларидан осилиб турган ва кальцит ҳамда арагонитлардан ташкил топган ҳосилалар узум бошига ўхшайди. Республикамиздаги Зиёвиддин номли тоғда жойлашган Гунжак ғорининг ҳам ғаройиб қасрлари бор. Ғорнинг оғзидан тушиб турган қуёш нурлари нафис кальцит тошларида аксланиб, ёғду таратади. Қоратоғни кесиб ўтувчи Биресек дарёсининг ўнг ён бағрида жойлашган ғор ҳам шундайлар сирасига киради. Ғорга унинг шипида ҳосил бўлган туйнукдан 10 метрли арқонда тушилади. Унинг деворлари ва шифтида халқ хўжалиги учун зарур бўлган нафис ранг-баранг тош—оникс заҳираси мавжуд.

Самад ШОДМОНОВ.

* Ҳар тўғрида

Союзлар уйининг колонналар залида Москва «Мовий қуш» оқшомлари» жаз мусиқаси фестивали ўтказилди. Бу тадбирни уюштиришда америкаликлар яқиндан ёрдам беришди. Москвага Аирто Морейга, Флора Пурим, Эдди Гомес ва бошқа буюк жазчи-мусиқачилар ташриф буюришди. Москва фестивали жаҳон фестивалига қўйилган биринчи қадамдир. Кейинги босқичларда мусиқачилар Рио-де-Жанейро, Нью-Йорк, Сан-Паулу шаҳарларига йўл оладилар.

СУРАТДА: Игорь Гутман бир қанча вақт Америка Қўшма Штатларида бўлгач, яна Москва саҳнасида ўз маҳоратини намойиш этди.

●

Новосибирск вилояти. «Вега» ишлаб чиқариш бирлашмаси янги маҳсулот — телефон аппарати — гўшакни ишлаб чиқарди. Телефон — гўшакнинг «хотираси», ёруғлик индикацияси мавжуд. Уни АТС тармоқларида қўллаш мумкин.

Ҳозирги кунда ихтирочилик бюросида портатив радио телефон ҳам тайёрланмоқда.

СУРАТДА: технолог Татьяна Щеглова «Вега»нинг янги маҳсулоти билан.

ТАСС суратлари.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон Маданият ишлари вазирлиги
М. Қориёқубов номидаги Ўзбек давлат филармонияси

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
25 ДЕКАБРЬ СОАТ 18.00 ДА

«Бобур» видеофильми қўшиқларининг ижрочиси, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи мукофотининг совриндори, лирик хонанда

МАЪМУРЖОН ТЎХТАСИНОВ
КУЙЛАЙДИ

«ҚИЗИҚЧИ—91» кўригининг совриндори
АБДУЛЛА АҚБАРОВ

«ШОДЛИК» ашула ва рақс ансамблининг раққосалари иштирок этадилар.
Концерт дастурини ЎТКИР СИДДИҚОВ олиб боради.
Чипталар Халқлар Дўстлиги саройида ҳамда метро бекатларида соат 11.00 дан сотилмоқда.
Жамоа бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинади.

Ўзбекистон Маданият ишлари вазирлиги
М. Қориёқубов номидаги Ўзбек Давлат филармонияси

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
27 ДЕКАБРЬ СОАТ 16.00 ДА
«ДЎСТЛИК ТАРОНАЛАРИ»
ТОЖИКИСТОН ХАЛҚ АРТИСТИ
Жўрабек НАБИЕВ
КОНЦЕРТИ

«ШОДЛИК» Давлат ашула ва рақс ансамблининг раққосалари.
«ҚИЗИҚЧИ-91» кўригининг ғолиби ҲАМИДЖОН АЗИМОВ иштирок этадилар.
Концерт дастурини ЎТКИР СИДДИҚОВ олиб боради.
Чипталар Халқлар Дўстлиги саройи кассаларида ҳамда метро бекатларида соат 11.00 дан сотилмоқда.

ТАШКИЛОТ
ҚУЙИДАГИ УСКУНАЛАРНИ СОТАДИ

Олдиндан совутилган, яхлатилган ва тез бузиладиган озиқ-овқат маҳсулотлари (гўшт, балиқ, сут-қатиқ, мева, сабзавот ва ҳоказолар)ни, шунингдек, тиббий дори-дармонларни ташишга мўлжалланган ЗИЛ-4331 шассесидаги ОдАЗ-47093 рефрижераторли автомобили ва ОдАЗ-4709 изотермик (ҳароратни бирдай сақлайдиган) автомобиль. Ташиладиган юк оғирлиги: ОдАЗ-47093 да — 5 тонна, ОдАЗ-4709 да — 5,5 тонна; кузовининг саҳни — 10,35 квадрат метр, ҳажми — 19,72 куб метр. ЗИЛ-645 автомобилининг двигатели (дизелли). «Термо-Кинг» фирмаси (АҚШ)нинг совутиш қурилмаси.
МАНЗИЛИМИЗ. 700099, Тошкент шаҳри, Амир Темур кўчаси, 118-уй, 607-хона.
ТЕЛЕФОНЛАР: (3712) 34-25-81, 34-66-44.

Тошкенбой Эгамбердиев номли
ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЦИРКИ
(Хадра майдони)
БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН!
мактаб ўқувчиларининг қишки таътил кунларида 25 декабрдан 1993 йил 10 январгача
«ЦИРКДА АРЧА»
ҚОРБОБО ВА ҚОРҚИЗ ТАКЛИФ ЭТАДИ

Ўғил ва қиз болалар!!!
Катта цирк томошалари, ғаройиб саргузаштлар, масхарабозлар ва артистлар Сизларга мунтазир!
ТОМОШАЛАР: 25 декабрь соат 12, 14, 16.00 да;
26 декабрь соат 10, 12, 14, 16.00 да;
27 декабрь соат 10, 12, 14, 16.00 да;
28 ва 29 декабрь соат 12, 14, 16.00 да;
30 декабрь соат 16.00 да;
1 январь соат 10 ва 16.00 да;
1993 йил 2—8 январь кунлари соат 16.00 да;
1993 йил 9 ва 10 январда соат 10, 12, 14, 16.00 да бошланади.
Касса соат 10 дан 18.00 гача ишлайди.
Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда. Қишлоқ аҳолисининг талабномалари бўйича навбатдан ташқари хизмат кўрсатилади.
Олдиндан билет сотиш йўлга қўйилган.
Чипталар нақд пулга ва пул ўтказиш йўли билан сотилади.
Цирк фойесида шошилинч сураткашлик устахонаси ишлаб турибди.
Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04.

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Тошкент оқшоми

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларни жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари ўлчамида ва уларнинг тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси.

■ Нашр кўрсаткичи 64690 ■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.30. Буюртма Г — 818 ■ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10